

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN

MEDEDEELINGEN VAN DEN BOND DER OOSTVLAAMSCHE FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van den Bond :
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent.

Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Abrahamstraat, 13, Gent.

Redactie van Oostvl. Zanten :

F. VAN ES,
Groendreef, 114, Lokeren.

J. VERMEULEN & J. BOES.

Het Gentsche Pierken en Arlekijn.

Het spelen met gemechaniseerde poppen is oer-oud en het is dan ook niet te verwonderen dat de geschiedschrijvers van het Poppenspel den oorsprong van het poppenspel laten opklimmen tot de duistere tijden van de vóórgeschiedenis der Menschheid. Het is met het poppenspel gesteld als met de geschiedenis van de menselijke woning, van de deur of van het venster. Ze waren er sedert de mensch zich een schuilplaats optrok en kunnen bijgevolg geen voorwerp zijn van een historisch of geschiedkundig onderzoek. Ze worden het eerst wanneer de mensch er een bijzonder eigentijdsch gevoel in legt, waaruit zijn menschelijken geest blijkt. Zoo is het wel mogelijk de geschiedenis te schrijven van de Romeinsche basiliek of van den Egyptischen of van den Griekschen tempel. Het groeiproces van de Gothische deur- en vensteropening kunnen we aan de laat-Romaansche en Gothische bouwwerken van de Middeleeuwen nagaan. Zoo insgelijks is het oudste georganiseerd poppenspel een historisch verschijnsel van de 16^e eeuw in Italië. Evenals Italië het vaderland is geweest van het muziekdrama of de opera tijdens de Renaissance met als hoogtepunt de geniale figuur van Claudio Monteverde, zoo is Italië de bakermat van de Commedia dell'Arte of van het volksblijspel. Ook de volkskomedie heeft een genialen vader gehad : Angelo Beolco, beter bekend onder den bijnaam « le Ruzzante », die sedert 1528 een troep Italiaansche tooneelspelers leidde en hem van een eigenaardig repertorium voorzag. Hij schreef namelijk de stukken niet voluit zooals voor de « Commedia sostenuta », maar enkel een kanefas of plan, en zijn tooneelspelers, allen geroutineerde acteurs, moesten maar in de verschillende, maar algemeen voorkomende tafereelen, b.v. een liefdescène, improviseeren. Dat was oprecht levende tooneelkunst, op de planken en vóór het voetlicht geboren, en de acteurs, die in een dergelijke tooneelprestatie slaagden, mochten eerst « artisten » worden genoemd. Sommige kunstenaars van de « Commedia dell'Arte » genoten dan ook spoedig een welverdienden bijval en weldra een stevigen roem, die zich ver over de Italiaansche grenzen verspreidde. Er vormden zich van lieverlede verschillende gezelschappen van « Commedia dell'Arte »-spelers, die in de geschiedenis van het Italiaansche en Fransche tooneel onder verschillende benamingen bekend en beroemd zijn geworden : I Comici Confidenti, I Comici Gelosi, I Comici Uniti, later eenvoudig I Confidenti, I Gelosi, I Uniti.

Gewoonlijk stonden deze « eendrachtige », « vertrouwensvolle » en « ijvervolle » spelers onder leiding van een hunner : acteur, schrijver en regisseur in een « personage » vereenigd. Na le Ruzzante, Flaminio Scala, schrijver van een 50-tal « Scenari » (1611), die te Parijs triomfen beleefde als directeur van de « Confidenti »,

Alberto Gavazzi, die in Spanje en Frankrijk optrad, Anton Maria Soldini, J.-B. Andreini, vooral Domenico Biancolelli, bijgenaamd Dominique en beroemd geworden te Parijs als l'Arlequin Dominique. Scaramouche, Tiberio Fiorilli, was beviend met Molière. Molière heeft overigens zeer sterk den invloed van den Scaramouche Fiorilli ondergaan, zoodat met recht onder een portret van den Italiaan het volgende lofdicht werd geplaatst :

**« Il fut le maître de Molière
et la nature fut le sien. »**

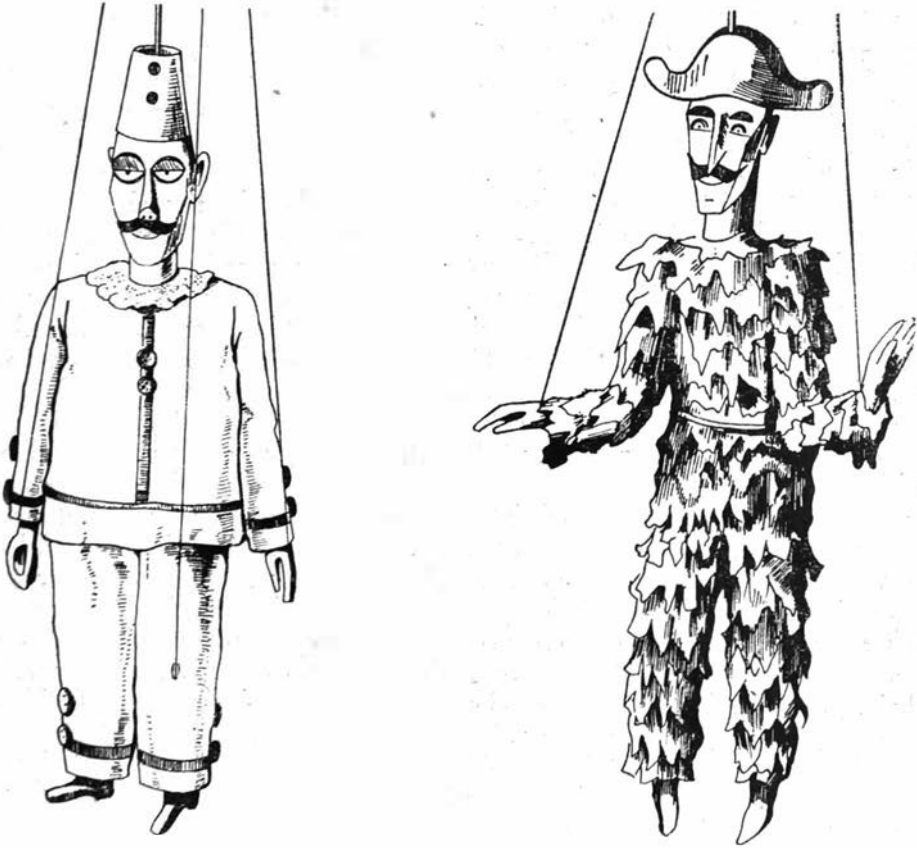
Deze leiders van de Italiaansche Comedie vertolkten, zooals Dominique te Parijs het type van Arlequin en Fiorilli « Scaramouche », geijkte personages van de « Commedia dell'Arte ».

Deze overgeleverde typen kwamen uit het volksleven van de verschillende steden van Italië. Zoo ontsproot de populaire Arlechino of Arlekijn uit Bergamo, Pantalóne en de Capitano, de stijf-deftige handelaar en de zwetsende avonturier, uit Venetië, de pedante doctor Belloardo en de naïeve Pedrolino of Pierrot uit de oude Universiteitsstad Bologna, Pulcinella, de dubbel-gebochelde Poesjenel, Punch of Kasper en Scaramuccia of Scaramouche uit Napels, Pasquino, de liederlijke knecht, uit Rome. Scaramouche had zelfs een Franschen tooneelzoon : Crispin of Krispijn, die dank zij den grooten franschen komiek Raymond Poisson (+ 1690) het wereldtooneel veroverde. De « Scapini » van Molière is afkomstig uit Milaan. Aldus kwam een familie van tooneelkarakters tot stand, die zich leenden tot alle mogelijke tooneelmatige handelingen : konflikten, intriguen, komisch-tragische en boertige situaties. Natuurlijk ontbraken de vrouwen niet : de verliefde dochters van Pantalone of van den dottore Belloardo : Isabella, Silvia, Flaminia, Florinetta, Eularia, vooral de geestrijke meiden : Colombine, Betta, Nina of La Servetta (in het Fransch : la Soubrette), ook nog de koppelaarster : la Ruffiana en la Guaiassa. Pierre-Louis Duchartre heeft in een prachtig geïllustreerd werk : « La Comédie Italienne » getracht de genealogie van de personages van de Commedia dell'Arte op te stellen. Hij is tot verbijsterende uitslagen gekomen : de meeste typen zijn niet enkel oer-oud, maar leven in het moderne drama nog steeds voort. In den grond zijn ze onsterfelijk. Zooals Uilenspiegel of Pierlala duiken ze steeds opnieuw op, wanneer men ze al lang begraven waande. Niet het minst leven ze voort in het Poppenspel en terecht vraagt Pierre-Louis Duchartre zich af of de Commedia dell'Arte en het Poppenspel, gelijktijdig ontstaan in de 16^e eeuw, hunne typische personages niet ontleend hebben aan een gemeenschappelijke bron : het Italiaansche volkstooneel van de Middeleeuwen, erfgename van de Romeinsche Atellanae (naar de stad Atella, thans Aversa, waar het eerst dergelijke mimische kluchten door zoogenaamde « funambuli » werden vertoond). Waarschijnlijker lijkt het ons evenwel dat het Italiaansche poppenspel van de 16^e eeuw sterk den invloed heeft ondergaan van de Commedia dell'Arte. De typische naam der gemechaniseerde poppen, in beweging gebracht door een ijzerdraad en door touwtjes aan handen en voeten, is in het Italiaansch van de 16^e eeuw « buratini » (speelpoppen werden evenwel ook « bagatelli » en « fantoccini », in het fransch « fantoches » genoemd). Burattino (Burtino) nu is een van de voornaamste personages van de 16^e eeuwse « Commedia dell'Arte », ten minste zoo beroemd als Arlechini. Meerdere typen van de « Commedia » hebben trouwens, door de eeuwen heen en door hun uitlandigheid, van hun populariteit ingeboet, bv. Brighella, Truffaldino, Beltramo, Mezzetino, Turlupino, Capitan Spavento, Pagliaccio (Paillasse), enz. Doorheen de ons bekende geschiedenis van het Poppenspel, eigenlijk eerst van af de 18^e eeuw, kunnen we vaststellen dat het poppenspel voortdurend aan het groote tooneel ontleent. En dat is maar zeer natuurlijk ook : alle kleinkunst leeft van de verworvenheden van de grootkunst, maar dit beteekent niet dat de kleinkunst

haar eigen mogelijkheden moet te buitengaan en daardoor haar zelfstandig karakter moet opgeven.

De Commedia dell'Arte als improviseerende tooneelkunst, « jouant à l'impromptu », is sedert het begin van de 19e eeuw dood, het is weliswaar niet uitgesloten dat ze kan herleven, vermits hare personages van alle tijden zijn en voortleven in het blijspel en niet het minste in de filmkunst. Het echte poppenspel is getrouw gebleven aan de improvisatie en zijn grootste suksessen heeft het aan improviseerende « principalen » (want zoo luidt de titel van de leiders van de traditioneele poppenspelen) te danken. Hun woordvoerders zijn nog immer een of ander personage, naar 's lands gelegenheid aangepast, uit de « Commedia dell'Arte ».

Pierken of Pierken de Bakker (naar zijn wit-bestoven kostuum) in het Gentsche Spelleken is de rechtstreeksche afstammeling van Pedrolino of Pierrot. Er is geen stuk van het repertorium of hij « slaat » er « zijn slabbaris in ». Natuurlijk is hij niet meer

de oorspronkelijk onnozele buitenjongen, maar een Gentsche « rufte », doortraptsluw maar vol goede voornemens, « au fond 'n goede, brave jongen », die het hart op de rechte plaats heeft zitten. Hij heeft veel gebreken, hij weet het, maar hij bezit ook soliede deugden : hij is eerlijk en moedig en hij « stoeft » er niet mée.

Als wij zijn genealogie nagaan, dan zien we dat hij als « Commedia dell'Arte »-personage wel zeer oud is, maar als poppenspel-type betrekkelijk jong. Zijn oudere, populaire voorganger, ook in de Nederlandsche tooneelliteratuur, is zonder twijfel zijn tegenwoordige vriend en maat : Arlekijn of in het Gentsch : Lapkensdiuf. Het eerste Nederlandsche Arlekijnspel dagteekent van 1699 en droeg als titel : « Arlequins Fransche bedrijven van de Keyser in de maen », een navolging van « Arle-

quin empereur dans la Lune» (1684) van Fatouville. Dit laatste stuk, alhoewel het eenmaal een wereldberoemdheid had verworven als typisch «Commedia dell'Arte»-spel, is thans vrijwel vergeten. Al de traditioneele personages van de Arlekijn-familie en talrijke aanverwanten treden en in op. Geen achttien-eeuwsche Hollandsche of Vlaamsche klucht of Arlekijn speelt er een rol in: bv. «Arlequin toovenaar» (1730) van Willem Van der Hoeven, «Arlequin Tamerlan» (1737) van Hendrik van Elvervelt, waarin Colombine de dochter is van Dottore Balouard, enz. Slechts Krispijn, de «eerlijke bedrieger» zal naderhand zijn roem naar de kroon steken, bv. in de sukses-stukken van Pieter de la Croix: «Krispijn medicijn» of «Krispijn muzikant» (1685); alweer naar het Fransch van Hauteroche.

Over Arlekijn bestaat er een gansche literatuur: men gewaagt van een «Question» of een problema Arlekijn. De historische Arlekijn zou het licht hebben gezien te Arles in de Provence. Hij zou te Crécy en te Poitiers hebben gestreden in dienst van zijn Heer, den Graaf van Lovence, en zijn meester omstreeks 1356 naar Bergamo hebben gevolgd. Hij speelde aldaar de rol van portier en verdiende zijn kost met schoenlappen. Doch hij zat vol loensche streken en schrok niet terug voor diefstal. Hij werd echter gesnapt en in het aangezicht gekwetst. Door de rechtbank naar zijn naam gevraagd, antwoordde hij Pietro te heeten, maar algemeen noemde men hem Arlechino, uit Arles geboortig.

De Arlechino werd verbannen. Men plaatste hem op een ezel om hem naar de grens te brengen. Hij kreeg een houten sabel en op zijn kleed werden van het hoofd tot de voeten veelkleurige lapjes gehecht als herinnering aan de vanen van de talrijke heerlijkheden, die hij door zijn wandaden had gehoond. De bergbewoners van Bergamo vonden de uitdrijving van den Arlechino zoo plezierig dat ze haar jaarlijks herdachten door zich in den potsierlijken Arlechino met lompenkleed, houten sabel en zwart masker te verkleeden. Het zwarte masker moest aan den band herinneren, die Pietro bij de verbanning droeg om zijn kwetsuur te bedekken, op zijn oorspronkelijk rond hoedje prijkt een konijnestaart, een hoedversiering eigen aan de Bergameesche boeren. **Si non e vero!** Het traditioneel karakter van Arlechino komt niet geheel overeen met het Brighella-karakter van den historischen Arlekijn. Brighella is een afzetter, die niet terugschrikt voor een misdaad, hij heeft niet het minste geweten en steelt, doch met een zekere non-chalantie en zelfs elegantie. Arlechino is doorgaans geestiger. «Zijn karakter», schrijft Marmortel, «is een mengsel van onwetendheid, naïveteit, geestigheid, dwaasheid en gratie; het is een soort van losbandig man, een groot kind met invallen van redelijkheid en verstand, en wiens vergissingen en onhandigheid iets pikants hebben. Het ware model van zijn spel is de soepelheid, de behendigheit van een jonge kat, met een schors van grofheid, die zijn handeling plezant maakt; zijn rol is die van een geduldige, getrouwe, goedgelovige, gulzige, altijd verliefde, altijd in moeilijkheden verkeerende knecht, hetzij voor zijn meester of voor hemzelf; die zich bedroeft, die zich troost met het gemak van een kind, en wiens droefheit zoo plezierig is als zijn vreugde.»

In de vóórgeschiedenis van de Commedia is Arlechino de zoon van Trivelino, den lompendrager, in de Commedia een minder sympathieke bedrieger dan zijn afstammelingen: Arlechino en zijn broeders: Truffaldino, Guazetto, Zaccagnino, Bagatino.

Pierken op zijn beurt heeft als oudste stamvader den 16^e-eeuwschen Pedrolino of Pierro. Pedrolino is een geboren knecht, maar toch zeer verschillend van de talrijke knechtenfiguren van de «Commedia dell'Arte». Van den aanvang af speelt hij de rol van verliefden jongeling. Hij is naïef, maar niet dom, eenvoudig en toch elegant. Hij is het slachtoffer van de schurkachtigheden van zijn medeknechten. Dikwijls krijgt hij de meestal onverdiende slagen van zijn mede-minnaars of van zijn meesters. In Frankrijk werd hij Pierrot en als danser en springer zoo gevierd als Ar-

lekijn. Pierrot heeft talrijke naamsveranderingen ondergaan: (Pierolino, Bertoldo, Bigolo en zijn bekend kostuum werd overgenomen door Pagliaccio of Paillasse en door Gros-Guillaume. Typisch voor hem is niet het zwarte masker, maar het met bloem of blanketsel gewitte gelaat. Tot in de 19^e eeuw heeft Pierrot, reeds beroemd in de 18e eeuw door de schilderkunst van Watteau, geniale vertolkers gehad. De laatste was een zekere Deburau, overleden in 1846, beschreven als een « personage bleek als de maan (pierrot lunaire), geheimzinnig als de stilte, soepel en stom als de slang, recht en lang als de galg ». In het Parijzer « Théâtre des Funambules » heeft hij een tijdje de glorie van de Italiaansche Commedia dell'Arte doen herleven. De groote dichters van de Romantiek, Théophile Gautier en Baudelaire, hebben zijn genie van de improvisatie en de pantomime uitbundig geprezen. Ons Gentsche Pierken schijnt in de 19e eeuw van zijn faam te hebben overgeërfd.

In elk geval mag ons Pierken zich verheugen in een pedigree, die niet hoeft onder te doen voor dien van Arlekijn. En wat zijn geest betreft, zijn slagvaardigheid is wel die van Arlechino waard. Er bestaat zelfs een « Leven van Bertoldo alias Pierrot », geschreven door een letterkundigen smid uit Bologna, Guili-Cesare Croce in de 17^e eeuw, die Bertoldo plaatst in de VIe eeuw van onze jaartelling in het dorpje Bertagnana bij Verona onder de regeering van den zachtmoedigen en goeden koning Alboïnus. De antwoorden van het boertje Bertoldo gelijken reeds sprekend op de geestigheden van Pierken. Bertoldo treedt in de ontvangstzaal van koning Alboïnus en men doet hem die onwelvoeglijkheid opmerken.

Bertoldo antwoordt :

— Ik ga wel zitten in de kerk waar de Goede God is !

— Maar ziet ge niet dat de koning iemand is, die verheven is boven al de anderen ?

Hola ! Hij is toch niet zoo verheven als de haan van onzen kerktoren, die ons zelfs het weder, dat komen zal, aanwijst.

De koning vraagt hem dan welken wijn de beste is ?

— Diegene die men bij de anderen drinkt, want hij kost niets.

De nar van den koning, Fagotto, wordt najverig op Bertoldo en tracht hem een loer te draaien.

— Hoe zoudt ge al loopend een haas vangen ?

— Ik zou wachten, antwoordt Bertoldo, tot hij aan het braadspit zit.

Ons Pierken en Arlekijn zijn dus oud-bekenden in de tooneelliteratuur en meer bepaald in de « Commedia dell'Arte ». Het Gentsche Spelleken, evenals de Antwerpsche Poesje, die, in haar naam, nog de herinnering bewaart aan den Napolitaanschen Pulcinella, kan dus bogen op een volkstype, die wereldvervaardheid bezit : Pedrolino of Pierrot. In welken graad Pierken verwant is met onzen even populaireren Pierlala ware belangwekkend na te gaan. Maar dit is een andere historie !

Paul DE KEYSER.

Paul De Keyser, eere-voorzitter van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen, schreef over het Poppenspel en zijn Magie in « De Magie van het Poppenspel », uitgave van den Bond (Zalmstraat, 69, Gent) in 1943, geïllustreerd door L. De Baets, N. Schepens (Nojorkam) en S. Vermeersch. Hij schreef insgelijks : « Lof van den Poppenspeler » in « Zestig ! Gedenkboek ter eere van Hendrik van Tichelen », Hoogstraten, Moderne Uitgeverij, 1943.

Sedertdien verscheen van hem een posthume hulde aan den besten vertolker van het moderne Pierken, G. De Puydt, in « Snoeck's Groote Almanak 1946 » : « Een Poppenspeler herleeft ! », dat gelukkig bewaarheid werd, daar het een naamgenoot en familielid was van den poppenspeler, die omkwam in het bombardement van Gent in September 1944. Ter perse is eveneens een poppenspelnovelle : « Drie Italiaansche Poppen op zoek naar een Pleegvader ».

Kerkpatronen, Bedevaartplaatsen en Devotieoorden in Vlaanderen.

VI° BIJDRAGE.

Deze zesde bijdrage over Kerkpatronen, bedevaartplaatsen en devotieoorden in Vlaanderen brengt alweer een nieuwe reeks gegevens over dit onderwerp. Het vervolledigt de vorige, corrigeert ze hier en daar.

Ik heb hier voornamelijk de lijst der parochiekerken bijgewerkt aan de hand van den « Almanak der Geestelijkheid van het Bisdom Gent. 1942 ». Verder vond ik een interessant aantal gegevens in de lijvige « **Schatkist van Litanien** », einde 18° eeuw te Brugge uitgegeven bij de Moor, in de Philip Stockstrate.

Ik heb er ook Alfons De Cock's « Volksgeneeskunde » even op nagekeken, wat nog enkele aanwinsten medebracht.

Verschillende gegevens vond ik verder nog op de Mariale Tentoonstelling bij de P.P. Karmelieten-Discalsen te Gent in 1943 gehouden. Zie Oostvl. Zanten 1943, bl. 116.

Ten slotte bezorgden mij vele interessante gegevens de Heeren **Maurits van Coppenolle, Ferdi Van de Vijver, F. De Clercq, G. Homblé, Leon Defraye** en **L. Verlodt**. Ik dank hen om hun bereidwillige medewerking, en houd me steeds verder aanbevolen voor aanvullingen en terechtwijzingen.

De vorige bijdragen verschenen in Oostvl. Zanten, 12° jg. 1937, bldz. 47-59 (artikel Van Dyck) en 111-117 (mijne eerste bijdrage). Verder 14° jg. 1939 bldz. 193-225; 15° jg. 1940, blz. 81-100; 17° jg. 1942, bldz. 197-214; 18° jg. 1943, bldz. 49-60.

I. — DE HEILIGEN.

Agnes. — Is « Patroonesse voor die met zweren gekwollen zijn ». (Schatkist van Litanien, Brugge).

Albertus. — Het vroeger klooster van de P.P. Karmelieten op den Dries te BOTTELARE. De kapel (die nog zichtbaar is) was toegewijd aan St. Albertus. Het feest van St. Albertus werd er op zijn dag luisterrijk gevierd, en tot op heden wordt onder 't volk de herinnering er aan bewaard onder de benaming « Bertjesdag ». Zie « Bottelare. Genadeoord der H. Moeder Anna, 1926 ».

Alle Heiligen. — Juiste benaming der parochie is NEDERZWALM-HERMELGEM, niet Nederzwalme alleen.

Amalberga. — De Wegom wordt op tweeden Sinksendag te TEMSCHE gehouden « voor den goeden wasdom en het lukken der landvruchten ». Zie de volledige tekst van het bedevaartlied in Van Es, Waasch Sagenboek, bladz. 143. Andere formuleering van het doel der Amalbergabedevaart « de landbouwer (doet hem) opdat zijn koren en zijn tarwe moge bloeien en rijpen, de vrouw opdat haar vlas moge gedijen en haar lijnwaad zuiver wit zou zijn ». Zie ibidem Van Es, Waasch Sagenboek, bldz. 139.

Te MATER is er een St.-Amalbergaput.

Amandus. — Patroon der kerk van KWAREMONT.

Kapel te EREMBODEGEM. Vroeger was daar eene « koekengrabbeling ». Thans

worden de gewijde koeken, na de mis, door den priester uitgedeeld. Zie « Toerisme », 1942. H. Callebaut. De St.-Amanduskapel te Eremboçegem. Met foto.

Te ROESELARE bestond vroeger het « St.-Amandskruis ». Het « Cruus van St. Amands » wordt tot in 1548 vermeld. (Hamer, 2° jg. 1944, n° 6, bl. 27).

Angelus. — (Martelaar van de Karmelorde). Aangeroeven, vroeger, bij de Paters Karmelieten te BRUGGE. Volksdevotie vooral op zijn sterfdag, 5 April, daarom door 't volk « Sint Angelusdag » genoemd. Overlevering dat alles wat men God op dien dag vroeg, door hem bekomen werd. Zie : (Rond den Heerd. 5° jg. 1871, blz. 179.

Anna. — Patrones der parochie TEN EEDE (Wetteren).

Zie voor de St.-Annaverreering te BOTTELARE : De Tollenaere. Boek der mirakelen der H. Moeder Anna te Bottelare.

Anna en Katharina. — Dubbel patroonschap der kerk van St. Anna te GENT.

Antelink. — Vermeld in de lijst Van Dyck, 12° jg. 1937 Oostvl. Zanten. Is een vergissing. De patroon der kerk van de parochie St. Antelinks is Sint Gertrudis.

Antonius Abt. — 1) Hier volgen de opschriften van de staties rond de kerk aangebracht te SINT DENIJS-WESTREM. Ik schrijf ze af zooals ze zijn.

— H. Antonius die angenomen hebt het eenzaam en streng leven des ermiten.

— H. Antonius gewerdig ons te bewaren van brand en de koortsens.

— H. Antonius, bevrijdt het vee van alle kwalen en plagen.

— H. Antonius, bevrijdt ons van het vuur maar ook van den eeuwigen brand der hel.

— H. Antonius die van den duivel geweldig geslagen en vreeselijk bekoord zijt.

— H. Antonius man van gebed leer ons bidden verhoor onze smeking.

2) De patroonheilige van de kerk van ZARLARDINGE is niet St. Antonius abt, zooals in de lijst Van Dyck, 1937, bldz. 49, Oostvl. Zanten vermeld, maar wel O. L. Vrouw.

Antonius a Padua. — 1) Patroonschap van de kerk van den HEIKANT is St. Jozef en Antonius a Padua. Zie onder St. Jozef.

2) Patroonschap van de kerk van DE KLINGE is O. L. Vr. Hemelvaart en St. Antonius van Padua.

Apollonia. — 1) De begankenis te APPELS grijpt plaats op tweeden Paaschdag.

2) Te BEVEREN-BIJ-OUDENAARDE, plechtige novene van 9 tot 16 Februari. Appollonia als bijzondere patrones « tegen tandpijn en hoofdzweer » aldaar sinds 1754 vereerd. « Gedurende de noveen alle dagen plechtig lof, waarna zegening met de relikwie en gelegenheid om in te schrijven in haar confrerie. » Zie Algemeen Nieuws, 1944, van Zondag 4 Februari.

3) Gekende en zeer gevolgde vereering in St.-Janshospitaal te BRUGGE, met een bloeiende confrerie. Vroeger bestond er een « sanctje » met het volgende versje :

Die door Tand-pijn lydt
Komt naer 't Brugsch Hospitaal,
Aplonis bevrydt
Door God ons van die Quael.

4) Wordt verder vereerd te OEREN in de voormalige parochiekerk. De oude confrerie werd naar Avekapelle overgebracht.

5) WOUVEN bezat tot aan den oorlog 1914-1918 een relikwiehouder van Apollonia in hout, trant Louis XV.

6) Te VEURNE was er een zilveren beeld van Apollonia; tijdens de Fransche

omwenteling werd met het beeld naar Holland gevlucht, maar het kwam, de protesten van den kerkraad ten spijt, nooit meer terug.

7) Te KORTRIJK, confrerie van jongeren datum in het Begijnhof.

8) Te IEPER werd de eeuwenoude confrerie der P.P. Dominikanen, bij de afschaffing van het klooster, naar St.-Jacobskerk overgebracht.

Bavo. — De kapel te MENDONK (zie Oostvl. Zanten, 1940, bldz. 100) is gebouwd op «Kappellegrond», het voetpad er rond heet de «Kappellewegel», en er is dichtbij de «Kappellemeersch».

Er was vroeger een groote begankenis op 1 Oktober en volgende dagen zoolang de penitentiesteen van St. Bavo er werd bewaard. Zie De Potter, *Geschiedenis Gemeenten Oostvlaanderen*, in verbo Mendonk.

Ook te BRUGGE op St.-Baafsparochie wordt hij speciaal gevierd, bizonder op zijn naamfeest met hoogmis, gedurige aanbidding, solemneel lof. Er bestaan devotieprentjes.

Ook een bedevaart te WANZELE in de parochiekerk. Te spacieeren dus. De Cock : *Volksgeneeskunde*, bl. 144.

Barbara. — Parochiekerk te MALDEGEM.

Benedictus Labre. — Bedevaart in de abdijkerk te AFFLIGEM (De Cock : *Volksgeneeskunde*. Bl. 274) om verlost te zijn van ongedierte.

Berlindis. — 1) Het volledig patroonschap van de kerk van GROOTENBERGE is Sint Pieters' Banden en Berlindis.

2) De kapel te LAARNE wordt door het volk genoemd «De Blende Kapel». Zie Oostvl. Zanten, 18^e jg. 1943, bldz. 51, voor de «vlasmis» die er in de meimaand wordt in geclebreerd ter eere van O. L. Vrouw.

Bernardus. — Wordt gevierd in het Hospitaal van St. Jan te BRUGGE. (Zie «Schatkiste van Litanien», De Moor, Brugge.)

Te HERZELE wijdt de priester op iederen eersten maandag der maand na de Bernardusmis, «Bernardusbrood», hetwelk de geloovigen zelf mede ter kerke brengen.

Te BORNEM in de Abdijkerk der P.P. Trappisten. Bedevaart het gansch jaar door, maar vooral in de octaafweek van 20 Aug. Bedevaart voor de staldieren. Bernardus is patroon tegen rheumatische aandoeningen bij den mensch en tegen verschillende veeziekten. (Nannings, *Ons Dagelijksch Brood*, blz. 140).

Blasius. — 1) Feestdag 3 Februari. «Bezonderen Patroon tegen keel-pyn, winden, kolyke, 't water, steen, Greveel en vece anderen ziekten en kwaelen, ook tegen de kwellingen der Beesten.» Volgens een 18^e eeuwsche litanie uitgegeven te Brugge, Drukkerij De Moor.

In die litanie komt ook de aanwijzing voor : «H. Blasius, die gevierd word in succursale kerken van STE ANNA, VLISSEGHEM en KAESKERKE alwaar zijn heylige Reliquin zyn berustend.»

Is «St Anna» hier een parochie van Brugge?

2) Bedevaart te SERSKAMP. De Cock : *Volksgeneeskunde*, bl. 253.

Brandaan. — Zie daarover: A. Viaene : Sint Brandaan, patroon tegen den Brand, in Biekorf 1933, bl. 18 en v. Ook A. Maertens : O. L. Vr. van de Potterie, op bld. 7, 131 en 386 en A. O'Flanders : Van Sint Brandaan, den grooten Zeevaarder. Biekorf 1937, bl. 97.

Casimirus. — 4 Maart. «Patroon tegen de teeringe». In een litanie uit de «Schatkiste der Litanien» (De Moor, Brugge) volgende aanroeping : «H. Casimir, die maer drie en twintig jaren oud zynde, van eene teire, op den dag van u voorzegd gestorven zyt».

Denijs. — Patroon der parochiekerk van LEDE (Wannegem-Lede).

Donatus. — 1) Patroon tegen Donder en Bliksem, feestdag 24 Mei. Maar die gevierd wordt in 't klooster der P. P. Kapucienen te BRUGGE, den 2^{en} Zondag van Juli.

2) Vereerd in de kerk te POESELE als beschermer tegen Bliksem en Luchtaanvallen. Nieuwe moderne prentjes werden in 1944 verspreid. Groot jaarfeest op tweeden Zondag van Juli. De heilige wordt op die prentjes afgebeeld met een zwaard in de rechterhand en met bliksemschichten in zijn linkere, boven hem zweeft een bommenwerper die een drietal bommen laat vallen.

Mag niet verward worden met Sint Donaas of Donatianus. Mijn vermelding op bl. 204 van jaarg. 1942 was dus foutief voor zoover het daar te Poezele over Donatus ging en ik «Donaas» vermeldde. Evenzeer moet Donaas vervangen worden door Donatus op bl. 214, jg. 1942.

Donatianus of Donaas. — Patroon van stad en Bisdom BRUGGE. Feestdag 14 Oktober.

Edropius. — (Niet Idropius). Kerkpatroon te GOTTEM, samen met Sint Baarten. (Zie O. Vl. Zanten, 1937, bl. 54 onder : Maarten).

Elooi of Eligius. — 1) Parochiekerk te KRUISSHOUTEM.

2) Bedevaart te VIJVE-ST. ELOOI.

3) Gediend « tegen de nagelgaten » te ZEVENEEKEN. « Uit de dorpen in den omtrek, komen de menschen zich laten zegenen » tegen de nagelgaten. Na gezegend te zijn, offeren zij aan het altaar van den heilige verroeste nagels, waarvan in de sakristij een provisie steeds voorhanden was in een koperen pot. In den tijd van pastoors De Vos en Vyncke (deze laatste overleden in 1935) werd er in de sacristij gezegend. Vandaar droegen de bedevaarders de nagels mede en offerden die op een schaal, welke op het altaar stond. Nu wordt er aan het altaar gezegend en legt men de nagelen van de ééne schaal in de andere. Ook de ruitersbedevaart gaat jaarlijks door op 29 Juni. Men noemt de bedevaart « Sente Pieter ». Gezegend met relikwie in hamerschrijn vervat. De laatste bedevaart vóór den oorlog was die van 1939. Dan onderbroken.

Gebruiken bij deze ruitersbedevaart. Iedere boer die zijn merrie liet zegenen voor het gunstig veulen, werd afzonderlijk afgehaald met muziek en door jonge boeren te paard. Zoo werd hij plechtig tot aan de kerk geleid. Muzikanten en ruiters blijven aan het hekken staan, behalve de beweegende boer en zijn twee acolyten, die reden (ze moesten altijd met drieën zijn) tot aan het portaal, waar zij afgehaald werden door de geestelijkheid. Dan gingen ze binnen naar het altaar van Sint Elooi waar gezegend werd en geofferd. Er viel natuurlijk altijd wat af voor de misdienaars. Soms waren het een 7 of tiental boeren die zoo ten offer werden gebracht. Binst dat de offerande plaats greep in de kerk, reden de jonge boeren in galop door het dorp van de eene herberg naar de andere.

4) Te EVERGEM, in de parochiekerk van St Kristoffel, wordt gediend tegen de nagelgaten bij St Elooi. Bij 't zegenen met de relikwie werden, tot vóór een tiental jaren, nagels geofferd. Die werden op de communiebank neergelegd en daarna in de sacristij bewaard. Zie hierover Blommaert : Graf- en gedenkschriften van Oostvlaanderen.

5) Aangeropen te HERDERSEM, BURST, BORSTBEKE en ZARLARDINGE voor de kwade oogen, samen met Sint Antonius Abt (De Cock, Volksgeneeskunde, bl. 133).

Felix de Valois. — Te BRUGGE in St.-Gilliskerk. Zie hierachter onder Johannes de Motha.

Geertrui. — 1. Patrones der kerk van Sint Antelinks. Niet Sint Antelink zoals op bl. 49 Oostvl. Zanten, 1939, vermeld.

2. Zie E. H. English : Westvlaamsche Gertrudisprentjes in «Westvlaamsch Archief» 1° jaar, bl. 7.

3. Parochiekerk van APPELTERRE-EICHEM.

Gekroonden. — Zie onder «Vier Gekroonden.»

Ghillo. — Bij vergissing werd in mijn lijst bl. 85, Oostvl. Zanten, 1940, gezegd «Eigenlijk Sint Guthago». Guthago en Ghillo zijn twee verschillende personen, die samen worden aangeropen. De eerste, Guthago, echter alleen is heilig verklaard. De devotie te OOSTKERKE is echter bijna geheel verzwonden. Zie hierna.

Gillis. — Parochiekerk ook in DENDERMONDE-stad.

Guthago. — Tweede patroon van OOSTKERKE-BIJ-BRUGGE. Wordt er met zekeren luister op 1 Juli en op 3 Oktober gevierd. Guthago was een Iersch koning.

Molanus in het «Boek der geboortedagen der heiligen van Nederland» zegt : «Te Oostkerke, een dorp in Vlaanderen, houdt men gedachtenis van den H. Guthagonus, belijder en koning van Schotland, dewelke zijn rijk en zijn land verlatende, ter eeren en liefde van Christus, aldaar in vrede is ontslapen.»

Boven zijn graf werd een kapel gebouwd, alwaar nu de torens van de kerk staan. Relieken werden verheven op 3 Juli 1159, en in een rijve geplaatst in tegenwoordigheid van Idesbald van der Gracht, derden abt van Ter Duinen. De rijve wordt het laatst in 1535 vermeld. Verwoest onder de geuzenonlusten.

Zijn symbolen zijn : aan zijn voeten, een koningskroon (die hij versmaadde) en veldvruchten (zinnebeeld van het kluizenaarsleven dat hij aannam). De Meyere zegt dat Guthago hier aankwam uit Schotland met twee van zijn onderzaten, Gillo en Guidolphus.

Zie over hem : M. van Coppenolle : «De Sint Gutagovereering in Oostkerke», in Het Belfort, Brugge, 5 Aug. 1934, met zeer interessant lang gedicht.

Goewaart of Goedehardus. — «Pastoor in Arnycke, die tot ARNYCKE gediend word tegen het sciatica en alle soorten van ongeneseslycke kwaelen.» Uit Litanie bij De Moor, Brugge, 18° eeuw, verschenen.

Gorcum. — Martelaren van Gorcum, «die gevierd worden in de Parochiale kerk van St Anne, binnen BRUGGE.» Uit Litanie verschenen bij De Moor, Brugge.

Hieronymus. — «Patroon tegen de doofheid, gevierd in het klooster der Alexianen» (te BRUGGE?). Litanie uit de Schatkiste, De Moor, Brugge.

Huibrecht. — St.-Huibrechtgilde te BEERNEM opgericht 12 November 1754, bestaat nog steeds. Idem te ZWEVEZELE, gesticht 5 Sept. 1718. Te WAREGEM, gekend om zijn Rallye, sedert 1847. BRUGGE, in de St.-Salvatorskerk, sedert 1480; ook in het St.-Juliaansgesticht, zeker sedert 1638; te MARKEGEM, 1665; te KASTER sedert 1836.

Idesbald. — «Die gevierd word in het hospitaal der Potterie te BRUGGE, den 18 April, alwaar hy nog geheel is rustende.» Uit een litanie der «Schatkiste van Litanien», De Moor, Philip Stockstraat, te Brugge, 1791.

Jan Baptist. — Parochiekerk te ST. MARIA-LEERNE is dubbelbenaamd : O. L. Vrouw en St. Jan Baptist. Het is niet enkel een bedevaartoord tot St. Jan, maar hij is er de tweede kerkpatroon.

Aangeropen te SCHELLEBELLE tegen de hoofdpijn. (De Cock).

Jacob. — Patroon der hoedenmakers «omdat, vroeger, de hoed alleen werd opgezet als men op reis ging.» (Van Lennep en Ter Gouw II, Volksvermaken, bl. 107).

Joannes Nepomucenus. — « Patroon voor die in perykel van hun Eer en Faem zyn, en welken reliquien berustende in de parochiale kerk van O. L. Vrouw in BRUGGE. » (Litanie. Te Brugge bij Wed. De Moor en Zoon).

Een anagram van zijn naam staat er op vermeld : « En pie mutus, en os non accusans » = ziedaar de godvruchtige zwijger, ziedaar de mond die niet beschuldigt.

Ook in de Pontstraat te AALST stond vroeger een beeld van Joannes Nepomucenus, het werd in 1797 door de Sansculotten in de wateren der vesting geworpen.

Bevolking richtte in 1809 een nieuw beeld op, op de Houtmarkt.

Joachim. — Mede vereerd in de kerk van H. Kerst te GENT. Op zijaltaar met St Anna.

Johannes de Motha, Felix de Valois, instelders van de aertsbroederschap van de H. Drievuldigheid, alsmede van Petrus Nolascus en Raymond de Penafort, instelders van de orde van O. L. Vr. van Barmhartigheid gezeid van Remedie, welkers H. Reliquien geëert worden in de parochiale kerke van Sint Gillis te BRUGGE, en zyn rustende op den autaar van O. L. Vrouw van Remedie. » (Litanie uit de « Schatkiste der Litaniën. » De Moor, Brugge).

Job. — 1) Er is niet alleen te PUIVELDE een bedevaart naar St. Job, maar hij is ook de patroon der parochie.

2) Gevierd in St. Salvators te BRUGGE.

3) Bedevaarten tegen de zweren te BORSBEKE, BURST, HERDERSEM, IDDERGEM, NEDERHASSELT, ZARLARDINGE. (De Cock : Volksgeneeskunde, bl. 252).

Joris. — 1) Er stond te GENT op het kerkhof van St Niklaas, sinds 1383 tot aan de beeldstormerij een kapel van St Joris. Volgens een voorgebod van de schepenen van 26 April 1489 moesten de leprozen er om 7 uur 's morgens de Zondagsmis bijwonen.

2) De kapelle ter Betse of Sint Joris ter Kerremeersch, in 1739 reeds vervallen, opgericht langs « de straete naer Hooglee » in 1366 door den heer Rogier van Lichtervelde, bewoner van huize « Ter Bets », te ROESSELARE. (Hamer, 1944, n° 6).

Jozef. — 1) Parochiekerk te HUIVELDE.

2) Te ELENE is niet alleen een bedevaart naar St. Jozef (Oostvl. Zanten, bl. 86, jg. 1940) maar hij is ook medepatroon van de kerk, waarvan het patroonschap luidt : « O. L. Vr. Geboorte en St Jozef ».

Jozef en Antonius van Padua. — Dubbelpatroonschap van de parochiekerk van den HEIKANT.

Juliaan. — Patroon van de reizigers en van de tappersgilden.

Katharina. — 1) Parochiekerk te WACHTEBEKE.

2) Medepatrones van de St.-Annakerk te GENT. Het oorspronkelijk bedehuis was een St.-Katharinakapel.

Kornelis. — 1) Vermeld als kerkpatroon bladz. 52, 12^e jg. Oostvl. Zanten 1937, lijst van Dyck, van Mendonk is een vergissing. Het moet zijn MEERDONK.

2) Hij wordt ook individueel gediend « tegen de sessen » te ZEVENEEKEN. Als een moeder daarvoor te zegenen gaat, doet zij het altijd samen met negen kinderen. Vóór den anderen oorlog, kregen die kinderen die megingen dan een « halve cens » drinkgeld, als 't een moeder was die zeer genereus was, kon het soms « vijf cens » zijn !

3) Bedevaart te SCHELLEBELLE tegen de zenuwaandoeningen. Voor de sessen, zich laten zegenen met negen kinderen. (De Cock, op cit. bl. 90).

4) Te SNAASKERKE, vermaarde bedevaart, te spacieren. Inboeken van de

namen der bedevaarders. Zie voor de gebruiken in **DENDERBELLE**, **SHELLEBELLE**, **NINOVE** en **SNAASKERKE** Alf. De Cock : Volksgeneeskunde, bl. 104 tot 108.

Kristoffel. — « In de kerk te **EVERGEM** bevindt zich een groot St.-Kristoffelbeeld (2,85 m. hoog) op het koor, het werd vervaardigd door Dalenier van Gent, en er geplaatst in 1856.

Vroeger, vóór de Fr. Revolutie, bevond zich op Evergem-dorp een **St.-Kristoffelput**, waarnevens een St.-Kristoffelbeeld was geplaatst. (5-9-1698 wordt aanbesteed in 't Bisdom een St Christoffelbeeld om de paal te sieren staande neven de Christoffelput. 22-1-1699 doet de Bisschop ontvangen de som van 16 schell. voor de onkosten. Archief Bisdom Gent. Bundel IV. Evergem. 16-1-1700).

Volgens een legende was in 1579 in de Noordzee een schip op 't punt te vergaan. De kapitein, een geloovig man, stelde zijn betrouwen op St. Christoffel en beloofde daarbij indien zij gered mochten aan wal komen, een gouden monstrans te geven aan de eerste kerk, die toegewijd was aan den H. Christoffel, die zij tegenkwamen. Zoo kreeg Evergemkerk dit geschenk, dat als een groot kunststuk mag aangezien worden. Deze gouden monstrans (91 cm. hoog) had veel beziens destijds op de Tentoonstelling te Gent in 1910.

Den 28 Mei 1928 werd, met toestemming van de kerkelijke Overheid, een St.-Christoffelconfrerie opgericht; zij heeft voor doel den eeredienst tot St. Kristoffel te bevorderen en de jaarlijksche bedevaart (wijding van auto's, moto's en velo's) te organiseeren op den Zondag na den feestdag van St. Christoffel, den 25 Juli.

In 1928 werd door Leonard De Visch een St.-Christoffelbeeld in ebbenhout vervaardigd, dat vóór 10 Mei 1940 in de dekenij stond, maar gedurende den oorlog in de kerk stond uitgesteld om de gunst te bekomen de parochie van oorlogsgeweld te vrijwaren. » (Mededeeling F. De Clercq).

Kwinten. — Vereerd en aangeroepen te **DENDERMONDE** in de O. L. Vr. kerk.

Lambrecht. — Te **DENDERWINDEKE** is er hem een oude vervallen kapel gewijd. « Men komt er beewegen voor de lammigheid bij menschen en dieren, doch vooral bij verkens en hoenders. » Op tweeden Paaschdag is het daar **ganging**. Van **Dyck** vermeldt de bedevaart (bl. 53. jg. 1937) maar zij is dus naar een aparte kapel, niet naar de kerk. Gebruiken aangestipt in Pol De Mont. Het Paaschfeest in de Nederl. Volkskunde. Bl. 26.

De kapel staat in het « **Lambertusbosch** ». Er is eene bron, bij een boom waar het zoogezegde « **St.-Lambrechtswater** » wordt geput. Zie hierover ook De Cock : Volksgeneeskunde, bl. 314.

Laurentius. — Vóór 1029 was te **EENAME** eene der twee portuskerken aan St Laurens gewijd. Zie V. de Walle : Historisch en archaeologisch onderzoek van het portus Eename. Handelingen maatsch. Geschied. en Oudheidk. Gent. Deel II. 1945.

Bedevaart te **SINT LAUREINS**.

Leodegaar (Ludgerus). — 1) 2 Oktober. Bezonderen patroon tegen de zeere oogen, en « **Wordt alDerfeestelyk geViert In 't hospitaal Van Sint Jan Den tWeDen October** » (te **BRUGGE**). Jaarschrift op een litanieuitgave. De Moor, Brugge. De Heil. Ludgerus werd de oogen uitgestoken.

2) Zie ook E. H. De Keyser : « De Kerk van St. Ludgerus te Zele ».

Liborius. — 23 Juli. « Bisschop van Mons. Bezonderen patroon tegen den

steen Graveel, die gevierd word in de parochiale kerke van St Donaas, tot BRUGGE ». Litanie uit « De Schatkiste » De Moor, Brugge.

De Heil. wordt genoemd « veel vermogende vriend Godts, door wiens voor-spraak vele van de colyke, steen en Graveel geholpen zyn ».

Livinus. — Vereerd te ELVERDINGE. Zie Paul Tamborijn : Geschiedenis van Elverdinge, bladz. 65 en 66.

Lidwina. — « Bezondere toevlucht voor die in lyden zyn. » (Litanie Schatkiste).

Lucia. — Bezondere patronesse tegen den Rooden-Loop in 't hospitaal te BRUGGE. Relikwie aldaar. (Idem uit Schatkiste van Litanien).

Macharius. — Parochiekerk te NEDERBOELARE.

Machutus. — Voor de bedevaart te WANNEGEM-LEDE. Zie Nannings. Ons Dagelijksch Brood. Bl. 141.

Markoen of Marculfus. — 1) Wordt vereerd te HERTSBERGHE.

2) St. Marcoul, patroon tegen het koningszeer, die gevierd word in het hospitaal ter St Jan te BRUGGE. (Litanie uit de Schatkiste, voormeld).

Martinus. — Juiste benaming der parochie is : VELZEKE-RUDDERSHOVE.

Mattheus. — Is de patroonheilige van MUNKZWALM, en niet Mathias. (Zie Oostvl. Zanten, 1937, bl. 54). Almanak der Geestelijkheid Bisdom Gent 1942.

Maurus. — Te BAVIKHOVE. Zie Maur. Van Coppenolle : Westvlaamsche Bedevaartvaantjes. Bl. 12 en 13.

Mauritius. — Kerkpatroon te VARSENARE sinds 1523. Zie Van Zuylen van Nyevelt. Varsenare. Geschiedkundige schets. Bl. 11 en vlg.

Niklaas. — St.-Niklaaskerk te SINT NIKLAAS WAAS.

Niklaas van Tolentijn. — Gediend bij de P.P. Augustijnen te GENT, tegen de koorts.

Petrus Nolascus. — Te BRUGGE in de kerk van St. Gillis. Zie hooger onder Johannes de Motha.

Peter en Paulus. — Parochiekerk te DOORNZELE.

Pieter en O. L. Vrouw. — Dubbelbenaamd patroonschap der parochiekerk van ZAFFELARE : O. L. Vrouw en St Pieter.

Pieters' Banden. — Parochiekerk te ERONDEGEM.

Pieters' Banden en Berlindis. — Parochie GROOTENBERGE.

Raymond de Pennafort. — Vereerd in St.-Gilliskerk te BRUGGE. Zie hierboven onder Johannes de Motha.

Rosalia. — 4 Sept. « Bezonder patronesse tegen de Peste en haestige dood. » (Schatkiste van Litanien. De Moor, Brugge).

Roza. — « Patroneesse tegen de Roze en de kortborstigheid. Die van God met veele ziekten hebt bezocht geweest, veele benauwdheden des herten, keelgezwel en kortbortstigheid. » (Schatkiste van Litanien).

Rochus. — Het vierledig versje geciteerd op bl. 211, Oostvl. Zanten, 1942. komt wel van het bedevaartvaantje te KASSEL. Zie Em. Van Heurck : Drapelets, blz. 500.

Voor de vereering te BAASRODE, zie G. Boeyckens : Geschiedenis van Baasrode. Bl. 138. De kapel van St. Rochus.

Bedevaart te NEIGEM-LIEFEERINGEN. (De Cock : Volksgen. Bl. 206).

Theresia van Avila. — Aangeroeven te AALST, tegen de hoofdpijn in het klooster der Zusters Theresianen. (De Cock. op. cit. bl. 126).

Vaast of Vedastus (Gaston). — Te EENAME, eertijds parochiekerk Sint Vaast. Zie J. D'Hondt. Bl. 3 : Bijdrage Geschiedenis van Oudenaarde.

Maar deze primitieve kerk stond op het grondgebied van de huidige parochie Nedereename.

Victor. — Patroon der molenaars. Van Marseille afkomstig, ridder, zei de wapenhandel vaarwel om geloofsprediker te worden. Onder Diocletianus verwierf hij den marteldood. Werd veroordeeld om door een molensteen verpletterd te worden, doch die brak middendoor, waarop men hem het hoofd afsloeg. 't Is om die reden dat hij met een molen op de hand wordt voorgesteld en hij de patroon der molenaars werd.

Men zie zijn afbeeldsel aldus te GENT op het oud gildenhuis der molenaars in de Burgstraat, nr 20, thans bloemenhandel.

Ter Gouw, Volksvermaken (II, 121) signaleert dat men op een uithangbord er « St. Vechter » had van gemaakt.

Vier Gekroonden. — Van Lennep en Ter Gouw in hun « Volksvermaken » bl. 120, vermelden te GENT een huisgevel (Ketelvest) met drie basreliefs met « schier levensgrootte afbeeldingen » van de Vier Gekroonden ! Geen van beide heeft zeker ooit die figuren gezien ! Ofwel zijn die Vier Gekroonden Lilliputters geweest ! Zij noemen St Severus, patroon der metselaars, de andere St Cerpus (?). Hier is een vergissing in 't spel. Niet de « Vier Gekroonden » waren steenkappers, maar vijf andere martelaars die op denzelfden dag gevierd worden, namelijk : Claudius, Nicostratus, Symphorianus, Castorius en Simplicius.

Ursula — en 11 duizend maagden, op 21 October, gevierd in het hospitaal van St Jan te BRUGGE. (Litanie uit de Schatkiste).

Willem. — Hertog van Aquitaniën (10 Februari). « Bezonderen patroon tegen de kortzen, den gewelken gevierd word in het hospitaal van St. Jan, binnen BRUGGE, alwaer zyne heylige en waerachtige overblyfselen, met luyster worden be-waert. » — « Uytverkoren Vorst van geneesing. » (Schatkiste van Litanien, De Moor, Brugge).

Wivina. — Te ZEVENEEKEN, begankenis op 1° Zondag van Mei, tegen de kropziekte. Nog altijd met veel bijval.

II. — DE ZALIGMAKER.

Heilig Graf. — In de kerk van H. Kerst, te GENT. Uitbeelding in de rechterbeuk.

Heilig Hart. — Parochiekerken van KAUWENBERG (Dekenij Temsche) en BELSELE-EVERGEM. Kapel te STEENDORP.

Kristus-Koning. — Parochiekerk te SINT NIKLAAS.

Heilig Kruis. — Parochiekerk, niet enkel een bedevaart naar een kapel onder die benaming, te LEBBEKE. Zie : Oostvl. Zanten bl. 58, 1937 en bl. 223, 1939. Gemeente Lebbeke telt twee parochies. Zie Almanak Geestelijkheid Gent, 1942.

Kruis te MACHELEN, wijk Tuttegem.

Sint Salvator. — Een der twee portuskerken in het vroegere EENAME, vóór 1029. Zie Van de Walle : Historisch en archaeologisch onderzoek van het portus Eename.

Bedevaart te WIEZE, tegen de hoofdpijn. Wieze diende dus gespacieerd in de oorspronkelijke lijst. (De Cock : Volksgen. Bl. 125).

Zaligmaker. — Zie hierover : Michiel English : De Passiedevoties in Westvlaanderen.

III. — DE H. DRIEVULDIGHEID.

H. Drievuldigheid. — Parochiekerk te LAPSCHURE. Zie M. Van Coppenolle's artikel in « Toerisme » 1937, bl. 584.

2) Voor de broederschap te GENT (O. VI. Zanten 1942, bl. 214). Zie : Rond den Heerd, 6^e jaar, bl. 116, 163 en 190.

IV. — DE H. MOEDER GODS.

A. — PAROCHIEKERKEN.

I. — Enkelvoudig Patroonschap.

O. L. Vrouw. — 1) Onze Lieve Vrouwparochie te ZARLARDINGE, en niet St. Antonius Abt, zoals vermeld in de lijst Van Dyck, bl. 49, 1937.

2) De oude collegiale kerk te EENAME in het centrum van den burcht was toegewijd aan Onze Lieve Vrouw. (Van de Walle : Historisch en archaeologisch onderzoek van het portus Eename).

3) De parochiekerk van O. L. Vrouw te MOERBEKE-WAAS vermeld in lijst Van Dyck, Oostvl. Zanten, bl. 57, 1937, is een vergissing. De parochiepatroon is Antonius Abt. Zie ook : Oostvl. Zanten, 1937, bl. 112.

II. — Dubbelpatroonschap.

O. L. Vrouw en St. Pieter. — Te ZAFFELARE is de juiste benaming en niet omgekeerd als op bl. 55, Oostvl. Zanten, 1937, opgegeven werd. Ook niet alleen bedevaart naar O. L. Vrouw als vermeld op bl. 57, zelfde jaarg. O. L. Vrouw is eerste patrones.

H. Kruis en O. L. Vrouw. — Dubbelpatroonschap der parochiekerk van OOST-EEKLOO, niet H. Kruis alleen, als vermeld op bl. 58, 1937.

III. — Speciaal Patroonschap.

O. L. Vrouw van Bijstand. — Parochiekerk te BEVER.

Maria, Hulp der Kristenen. — Parochiekerk te MARIA-AALTER.

IV. — Dubbelnamig en Speciaal Patroonschap.

O. L. Vrouw Hemelvaart en St. Antonius van Padua. — Zoo luidt het volledig patroonschap van de kerk van DE KLINGE.

B. — BEDEVAARTPLAATSEN, DEVOTIEOORDEN EN KAPELLEN.

I. — Onder algemeene benaming.

1) Kapellen van O. L. Vrouw te ZELE in de Stokstraat, op Groot-Veldeken, op Klein-Veldeken, te Avermaat. Benevens dat zijn er gevel-, boom- of veldkapellen, 6 in wijk Veldekens, 3 wijk Dijken, 1 op Meirschaut, 1 op Wezepoel, 1 Dendermondsche baan, 1 Rinkhout, 1 Roskotstraat, 1 Dries, 1 Stokstraat. Met de Kouter-

kapel en O. L. Vrouw van Lourdeskapel in de Rotstraat (zie hierna) te samen 33 Mariakapellen te Zele.

2) Kapel van O. L. Vrouw te EVERGEM, wijk Lindeken, gebouwd in 1875 door P. Geirnaert. De huidige kapel vervangt die welke in 1838 door zijn broeder gebouwd werd. Maar de jaarsteen van de eerste werd in de tweede terug ingemetseld.

3) De kapel van ZWIJNAARDE, vermeld op bl. 91, jg. 1940, als staande op Ottergemschen steenweg is een vergissing. Men leze : Heirweg-Noord.

4) Vroeger bestond te DENDERMONDE een O. L. Vrouw kapel op de Werf, in de Scheldestraat. Verkocht ± 1699.

5) Te OUDENAARDE staat een O. L. Vr. Beeld midden in den voorgevel van het stadhuis. Is daar geen vereering aan verbonden (of aan verbonden geweest) zooals dat het geval is voor de O. L. Vrouwbeelden aan de Belforten van Brugge, Ieper en Meenen ?

II. — Onder speciale benaming.

O. L. Vrouw van Aandenken. — Vereerd te STUIVEKENSKERKE.

O. L. Vrouw achter den Koer. — Gilde in de St.-Jacobskerk te GENT. Koer staat hier, natuurlijk, voor « Koor ». Zie Gab. Celis : Gent aan Maria. Bl. 37. (Is gelijk aan O. L. Vr. Up de Ra, zie hierachter op bl. 96).

O. L. Vrouw van Barmhartigheid. — Aangeropen en vereerd te KORTRIJK, de O. L. Vrouw van Pellevoisin.

O. L. Vrouw van Berdelen. — Kapel van O. L. Vrouw van Berdelen te ST.-DENIJS-WESTREM in de Berdelenstraat. Opgericht onder pastoor Ottevaere, die er het volgende versje liet op aanbrengen :

Langs dezen weg stel geen voet
Of zeg : Maria, Wees Gegroet.

O. L. Vrouw van Bijstand. — 1) Vereerd in een kapel te NIEUW-MUNSTER op het gehucht « 't Smisje », enkele stappen van de baan Brugge-Wenduine. Gewijd op 2 Mei 1937.

2) Aangeropen te LISSEWEGE.

N. B. — Ook de O. L. Vr. ter Bladeren, te GENT (zie Oostvl. Zanten 1939, bl. 212) wordt gezegd O. L. Vrouw van Bijstand, maar is niet de « N. D. de Bon Secours ».

Notre Dame en Bise. — Aangeropen op den « Nieuwen Wereld » te MOESKROEN.

O. L. Vrouw van de Blindekapel. — Te HEESTERT. Is een gekroonde Lieve Vrouw. De bedevaarders, en « dieners en diensters » gaan drie maal rond de kapel, en bidden telken male aan de vier zijden.

Daar vindt men het volgende versje :

« 'k Ga nooit uw beeld voorbij,
O Liefste Moeder zoet,
Of 'k sta een stondje stil
En 'k prevel : « Wees Gegroet ».

Naast de kapel ligt een stuk land, genoemd « Het Blind Kerkhof ». Daar zou vroeger een kerk hebben gestaan. Legende : Op zekeren nacht zou van aan het « Blind Kerkhof » (volgens anderen van aan de kerk die vroeger op dat kerkhof stond) een rooden zijden draad gespannen geweest zijn tot op de plaats waar nu de kerk van Heestert staat. Op die manier had O. L. Vrouw de plaats aangeduid waar

ze een nieuw Heiligdom verlangde. De voormalige kerk zou dan pas zijn afgebroken en een nieuwe opgericht. Vroeger plaatsten de menschen een grooten Meitak vóór de kapel op Meiavond. Zie L. Defraeye : « De Blindekapel te Heestert » in « Kapel en Beeld », 6^e jg. nr 3.

O. L. Vrouw ten Bosch. — Vereerd in kapel te BELLEM.

O. L. Vrouw ten Bossche. — Aangeropen te NIEUWKERKE tegen het bloeden en de roos. Gewijde roodzijden draden worden als hulpmiddelen tegen die koortsen aan degenen die komen dienen medegegeven. Zie Van Es. Bl. 126. Waasch Sagenboek.

O. L. Vrouw boven de Voute. — Te IEPER. Zie verder o. O. L. Vrouw van den Halletoren.

O. L. Vrouw van Broekburg. — Mirakelbeeld vereerd te BROEKBURG (Fr. Vl.). Bedevaart vooral sinds 1363. Cf. Victor Derode : « Histoire religieuse de la Flandre Maritime ». Froissart en De Meyere, deze laatste in zijn « Annales Rerum Flandricarum ». Novèen ieder jaar, die begint den 3ⁿ Zondag van September. De mirakelfeiten grepen plaats in de derde week van September 1383.

Voorals de Bretoenen kwamen in grooten getale daar te bedevaart. De heiligschendende daad werd immers door een Bretoensch soldaat gesteld. Cf. ook J. M. De Gaulle : Les Sanctuaires les plus célèbres de la Ste Vierge en France. 2e partie. 3e édition, 1877. Bl. 1.

O. L. Vrouw van de Bruggestraat. — Kapel te MEENEN in de Bruggestraat; O. L. Vrouw Middelaes wordt er aangeropen.

O. L. Vrouw van de Clergie. — Gilde te GENT. Is geen aparte O. L. Vrouw, maar een gilde ter eere van O. L. Vrouw ter Rieve. Bestaat uitsluitend uit geestelijken. Zie G. Gelis : Gent aan Maria.

O. L. Vrouw-ter-Dijkpoort. — Gasthuis te DENDERMONDE waar een broederschap van O. L. Vrouw was gevestigd, 15^e eeuw en later.

O. L. Vrouw van den Drogen Boom. — Gilde te BRUGGE ingericht door Hertog Filips den Goeden. Bestond uit 16 mannen en 4 vrouwen. De proost was gehouden telken jare zijne medeleden op een eetmaal te vergasten op twee achtereenvolgende dagen. De gildebreders van den Droogen Boom droegen, als teeken, een rood zijden lint om den hals met een medalje, waarop op de eene zijde Filips de Goede was afgebeeld met de woorden Æterni Augusti, tusschen eenen leeuw en eene tafel, met helm en de ordeteekens van het Gulden Vlies. Op de keerzijde : een O. L. Vrouw met het Kindje, op een drogen boom, aan welks voet verscheidene ruiters in een legerkamp, en daar rondom de leus : Fortitudo mea dominus.

Overlevering : Fil. de Goede, op zekeren dag met zijn leger tegenover de Franschen staande, bereid tot den aanval, zag op het slagveld een drogen boom staan, waaraan een afbeeldsel van O. L. Vrouw opgehangen was. De Vorst knielde neer, bad en gaf het sein tot den aanval. Hij behaalde de overwinning. Schreef die toe aan de voorspraak der H. Maagd en stichtte ter nagedachtenis en in dankzegging te Brugge de « Gilde van O. L. Vr. van den Droogen Boom ». Hij ontwierp zelf het kenteken, zoo zegt ten slotte deze overlevering. De slag waarvan sprake zou die van Mont-en-Vimer zijn, 1421. Zie : « Oud en Nieuw », 1^e jg. Gent, 1865. Bl. 230, en « Oostvl. Zanten », 1943, 18^e jg., bl. 52.

O. L. Vrouw ter Duinen. — Te DUINKERKE. Zie hierna onder : « O. L. Vrouw van de Fontaine ».

O. L. Vrouw ter Eecken. — Bedevaart vooral op den feestdag van O. L. Vrouw ter Engelen of Portioncula. Vooral uit Zeeuwsch-Vlaanderen. Legende nopens oorsprong: beeldje gevonden in een ouden eikeboom bij het openknieven ervan. Eik die volgens anderen met de overstroming van 1583-85 in het dorp kwam aangespoeld. Kapel gedurende de Fransche omwenteling tot den grond afgebroken, heropgebouwd in 1864 (?), in 1875 opnieuw gewijd.

Bijzonder aangeroepen tegen roos, koorts, roodvonk, typhus, kinderziekten en veeziekten. Zie « Algemeen Nieuws », nr van Zondag, 1-2 Augustus 1943, bl. 3.

O. L. Vrouw van den Fiertele. — Zoo wordt in een schepenenakte van 1398 O. L. Vr. ter Rieve te GENT genoemd. Gab. Celis: Gent aan Maria, bl. 32.

O. L. Vrouw van de Fontaine. — (Notre Dame de la Fontaine) oorspronkelijke naam gegeven aan de O. L. Vrouw naderhand vereerd als O. L. Vr. ter Duinen te DUINKERKEN (Fr. Vl.). Zie o. m. De Gaulle: Les Sanctuaires les plus célèbres de la Ste Vierge en France. 2e partie, bl. 21. Daar wordt de reden der naamgeving mede opgegeven.

O. L. Vrouw van Frezenburg. — Te VLAMERTINGE, in de kapel der Zusters Karmelitessen.

O. L. Vrouw van Goeden Wil. — (van Duffel) wordt te DEINZE gevierd.

O. L. Vrouw van het H. Hart. — Kapel van O. L. Vrouw van het H. Hart te WAARSCHOOT, wijk Voorde. Anno 1898.

O. L. Vrouw van den Halletoren. — 1) Vereerd te BRUGGE. (= O. L. Vr. Onder den Toren. Zie Oostvl. Zanten, 1943, bl. 56).

2) Vereerd te IEPER (= O. L. Vr. boven de Voute). Hersteld in 1513, dan weer in de 17^e eeuw en in 1792 verbrijzeld door de Fransche republikeinen. Hersteld in 1854. Zie Kapel en Beeld, nr 16, 1935.

O. L. Vrouw van d'Heirnisse. — Beschermster van de schippers. In de kerk van St Antonius van Padua, te GENT. Het beeld werd gewijd en ingehuldigd op Zondag 23 Mei 1943. Er bestaan bizondere prentjes met afbeelding.

O. L. Vrouw van den Heirweg. — Te ST PAUWELS, in het zoogenaamde « Twistkapelleken ». (Zie Oostvl. Zanten, 1943, bl. 50).

O. L. Vrouw van Heestert. — Zie hooger onder: « O. L. Vr. van de Blindekapel ».

O. L. Vrouw van Holle. — In onze lijst bl. 53, 1943, werd gezegd dat het ging om een benediktijnenpriorij te MELLE. Dit is een vergissing, het is een priorij voor de Reguliere kanunikken van St. Augustinus.

O. L. Vrouw van Houthulst. — Bedevaartplaats met grot van O. L. Vr. van Lourdes.

O. L. Vrouw van Hulsterloo. — In de abdij van DRONGEN aangeroepen (stellig vroeger), speciaal door de zwangere vrouwen « soo dat dat Beeld in onse Abdye tot dien eynde van vele vrouwen niet sonder profyte en hulpe daagelyks besogt word. » (Uit een oud register (nr XXI, bl. 161) bewaard in de abdij van Drogen).

O. L. Vrouw van Kanteren. — Aangeroepen te BELSELE in de Boschkapel.

O. L. Vrouw in 't Kinderbed. — Te GENT, een aldus genoemde zijkapel in de kerk van St. Niklaas, kapel van de Onze Vrouwegilde, genaamd « De Poortersgilde ». Gilde bestond tot in 1540. (G. Celis : Gent aan Maria. Bl. 48).

O. L. Vrouw ter Kluis. — Zie Petrus van Nuffel : Van den oorsprong van de Westkapel, bldz. 18, in nota : « Volgens sommige schrijvers zou de stichting der Kluiskapel, of het heiligdom van O. L. Vrouw ter Kluis, heden in het goed van M. 't Kint, halfwege AALST-Affligem, opklimmen tot den tijd van den H. Ursmarus. »

O. L. Vrouw ter Kluizen. — O. L. Vrouwekapel ter Kluizen, te EREMBODEGEM. Er is een bron waarvan het water kwade koorts kon genezen.

O. L. Vrouw van de Kramp. — Aangeropen te GEERAARDSBERGEN. Verder, het « Koorts- en Krampkappelleken » te ZUIENKERKE.

O. L. Vrouw van Leebeke. — Vereerd te Leebeke, wijk van OELTRE, in de aparte parochiekerk. Ook « Troosteres der Bedrukten » genoemd. Er zijn vlaggetjes.

O. L. Vrouw van Lourdes. — Kapel van O. L. Vrouw van Lourdes te EVERGEM, wijk Vurstje, gebouwd in 1875. Een andere in de Rotstraat te ZELE. Grot van O. L. Vr. van Lourdes te OLSENE, en te HOUTHULST, zeer flink bezochte bedevaartplaats.

O. L. Vrouw Mater Dolorosa. — Aangeropen te WESTVLETEREN.

O. L. Vrouw Middelaes. — Kapellen te IEPER en te MEENEN (kapel der Bruggestraat).

O. L. Vrouw Middelaes aller Genaden. — Kapel te NEVELE, wijk Waaienburg.

Moeder Gods. — Kapel genoemd « Moeder Gods » te NIEUWPOORTBAD, achteraan het tennisplein van Espinette. Ingewijd 1 Mei 1938. (Zie: Kapel en Beeld. 6^e jg. Nr 23).

O. L. Vrouw ter Nood. — Aangeropen te KERKSKEN.

Nood Gods. — Onder dien naam te BAASRODE, O. L. Vrouw van Zeven Weeën aangeropen.

O. L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen. — De op bladz. 56, jg 1943, vermelde kapel van EVERGEM is gelegen op de wijk « 't Hoeksken » aan den ingang van 't kerkhof, gebouwd in 1863.

Bedevaart naar eene kapel te SCHELLEBELLE voor de ziekten der oogen. Gebruik wassen oogen te offeren.

O. L. Vrouw van den Ouden Berg. — Te GEERAARDSBERGEN. Er wordt gebeeweegd « tegen den kleinen ouden man ». De Cock : Volksgeeneeskunde, bl. 253.

O. L. Vrouw van Pellevoisin. — Aangeropen te KORTRIJK (O. L. Vr. van Barmhartigheid).

O. L. Vrouw van de Predikheeren. — Vereerd vroeger in een muurkappelleken te BRUGGE, op hoek van Korte Bалиestraat en Oud Kerkhof van St. Gillis (1823 tot 1848). Beeld nu overgebracht in de kapel van 't klooster der Zusters Dominikanessen van Engelendale. Zie Rond den Heerd, 5° jaar, bl. 152.

O. L. Vrouw van 't Putje. — Kapel te KORTRIJK. Er wordt gebeeweegd vooral om kinderen van den kinkhoest te bevrijden, en in geval van koorts en oogziekten. (Zie: «Kapel en Beeld» 2^e jg. nr 6, en onze vermelding bl. 57, 1943).

O. L. Vrouw van den Riem. — Broederschap van O. L. Vr. van Troost te GENT in de Paters Augustijnen. G. Celis: Gent aan Maria, bl. 94.

O. L. Vrouw ter Rieve. — GENT. Zie hierboven onder O. L. Vr. van de Clergie en O. L. Vr. van den Fiertele.

O. L. Vrouw van den Rosten Torre. — Aangeropen te GULLEGEN.

O. L. Vrouw van den Rozenkrans. — 1) Te GENT werd in de sinds lang leegstaande nis, van het huis hoek Holstraat en Hoogstraat, uit dankbaarheid voor de bescherming gedurende den oorlog 1940-45 genoten, op Zondag 14 October 1945 door de gebuurte in samenwerking met het Broederschap van den H. Rozenkrans bij de Paters Dominikanen, ingehuldigd en plechtig door Mgr Coppieters gewijd een beeld van O. L. Vr. van den Rozenkrans, werk van beeldhouwer Oscar Sinia. Te dier gelegenheid werd een «Danklied aan Maria» gemaakt, tekst van Pater B. H. Van den Berghe, muziek van P. Tuypens.

2) Te GENT, insgelijks, oud gebruik. **Wijding van Rozebladeren** in de kerk der P.P. Predikheeren op den eersten Zondag van October, dit is, volgens het Dominikaansch Brevier, Rozenkranszondag. Volgens het Romeensch Brevier is de Feestdag van O. L. Vr. van den Rozenkrans op 7 October. De gewijde rozen zijn vooral vermaard om hunne dubbele kracht: de zieken te genezen en de duivels te verjagen. Er zijn menschen die, bij ziekte, van deze gewijde bladen een soort thee maken, of ze verpulveren en het poeder mengen in de spijzen of drank den zieken toegediend.

O. L. Vrouw ter Rust. — Gediend te LIEFFERINGEN, tegen het bedpissen.

O. L. Vrouw ter Schippers van Brugge. — Aangeropen te GENT, bij de P. P. Recoletten, Oude Houtlei.

O. L. Vrouw ter Sterren. — De Broeders van het Derde Orde van St Franciscus bezaten te AALST een kapelleken toegewijd aan O. L. Vrouw ter Sterren. Rond 1428 kwam het in handen van de Paters Wilhelmiën die er hun priorij bouwden en sindsdien «de Sterheeren» werden genoemd. Dit kapelleken bleef bestaan tot in 1579. Op Beloken Paschen was het te Aalst «Sterrekermis». Zie Petrus van Nuffel: Van den oorsprong der Westkapel. 1917. Bl. 20 en 21 (nota 1).

O. L. Vrouw van Troost. — Aangeropen te AALST. Zie ook hier boven onder O. L. Vr. van den Riem. GENT.

O. L. Vrouw van Troost in Nood. — Te ST.-JAKOBSKAPELLE.

O. L. Vrouw Troosteres der Bedrukten. — Zoo wordt ook genoemd de O. L. Vr. van Leebeke. Er zijn bedevaartvaantjes nog voorhanden.

O. L. Vrouw up den Vloer. — Gilde in de St.-Jacobskerk te GENT in de 13^e eeuw. Zie G. Celis: Gent aan Maria, bl. 37.

O. L. Vrouw up de Ra, of ter Rade. — In St Jacobskerk te GENT. Gilde bestond reeds in 1362. Zie G. Celis: Gent aan Maria, bl. 37.

O. L. Vrouw ter Warande, of van de Warandekapel. — Aangeropen in genaamde kapel te HEULE.

O. L. Vrouw ter Water. — Vooral vereerd door de schippers in de kerk van O. L. Vrouw van Pamele, te OUDENAARDE. Is dezelfde als O. L. Vr. ter Walle, vermeld op bl. 59, jg 1943, Oostvl. Zanten.

Een inscriptie op hout hangt onder het beeld :

Doet hier u caritate tot
cieraet van Onse Lieve
Vrouwe te Waele, geseyt
O: L: Vrouwe ter Water,
opdat gy mogt bevryd zyn
van eene subite dood van
het perykel van te ver-
drinken ende alle andere
onheilen van het water.

(Zie: Paul van de Vyvere : Audenaerde et ses monuments. (1912).

O. L. Vrouw der Zee. — Aangeropen in DE PANNE,

O. L. Vrouw van Zeven Weeën. — Aangeropen te ST LIEVENS
ESSCHE, te HAMME, te BAASRODE (gezegd Nood Gods), te ZULTE, (Is dat de
vroegere O. L. Vr. ten Dale ? — Zie O.VI. Zanten, 1940, bl. 92).

TE RUPELMONDE, ommeegang of wegom van O. L. Vrouw van Zeven Weeën.
(Zie: Van Es : Waasch Sagenboek. Bl. 127). Tot onder de regeering van Jozef II.
had die wegom plaats op 2 Juli, feestdag van O. L. Vr. Bezoeking. In de 16^e eeuw
traden de Reus, de Kemel, 't Ros Beyaert, Iaspers, de Scakers, de Griffelaar en
andere mythologische figuren er in op. Zie: L. Scheltjens : De Kapellekens van
Rupelmonde en J. Van Vlierberghe : De Kapellekens van Waasland).

O. L. Vrouw ter Zwaluwen. — GENT. Vereerd in het moederhuis
der Zusters van de H. Kindsheid. Er zijn neo-gothische prentjes van het huis Van de
Vyvere-Petyt. Het is dus wel bepaald in het klooster op den Zandberg-Nederpolder
dat het paneel zich bevindt, zooals oorspronkelijk gezegd op bl. 222, Oostvl. Zanten
1939 en niet zooals foutief gerectificeerd op bl. 60, 1943. Ook vereerd in de kerk der
Paters Augustijnen, idem te GENT.

Jos. VERMEULEN.

Wat de Brusselsche Ketjes achter de politie roepen.

Hier volgen een reeks uitdrukkingen en gezegden uit den mond opgeteekend
der Ketjes, en door hen gebruikt als ze achter de politie roepen.

Om elkander van de komst der politie te verwittigen, zingen ze op de wijze van één
der figuren uit de lancierkwadril :

Lup, lup, lup ! de garde vill' is doe !
De garde vill' is doe ! (2 maal)
Lup, lup, lup de garde vill' is doe,
De garde vill' is doe !
En hadde ge ni geluope) bis
G'had er oan geweest, oan geweest.) bis

De politie in 't zicht wordt begroet met :

Max zan kindj is doe ! (Max, gewezen Burgemeester van Brussel.)
« Minit Chrétiens » stoat doe !
Jist op d'uur !
Op en af stapt oan !
Prosper Verboal, (**procès verbal**) lup, lup, lup, 'k zal a krije !
K...k on de mölber (**marmer**) !
IJzer !
Den agent van de klaan kinjere is doe !
Den dane mi zan lat !
Hij is doe, mê zane stok nouga !
Vruug en loat !
Champetter ambras !
Rochelpot, spâv het uit !
De kassaastoemper !
De vieze numero !
Wit en zwet !
Dra ellen vi ne frank !
De sous-marin komt af !
Mon amour, ik zien a geere !
Trop beau pour rien faire !
Het wiezekindj ! Ook nen misval !!

De opziener der Politie, of een commissaris wordt genoemd :

Mathuselem,
St.-Pieter,
Heilige Rochus.

Een eerste reeks van namen die ze, wetens of onwetens, gebruiken om bepaalde politieagenten te bejegenen :

Brusquenbille ! — Karpat ! — Moerzoek ! — Lagardère ! — Spons Spilate !
Sherlok ! — Cartouche ! — Cyrano ! — Charlot ! — Zigomar ! — Ravachol !
Pandour ! — Jan Petrol ! — Jan Gatspiegel ! — Zwette Tsar ! — Turk !
Muure ! — Chinuus ! — de Milord !

Een reeks namen insgelijks gebruikt om bepaalde politieagenten te karakteriseeren, maar in dit geval zijn ze zich wel degelijk bewust van het feit dat deze benamingen de bedoelde personen krachtig en sappig typeeren, en waarom. Hunne vergelijkingen zijn ontleend aan groenten, dieren en eetwaren. Of ze brengen zedelijke of lichamelijke gebreken naar voor, of ten derde, een karakteristiek van de kleeding.

Groentennamen :

Bloemkuul ! — Selder ! — Knol ! — Ruukuul ! — Radijs ! — Ajuin ! —
de yetbees (**aardbezië**) ! — Jan Tomat ! — Citroen !

Diernamen :

Boestrink ! — Panheiring ! — den buffel ! — Krumme hond ! — Pachyderm !
Colibri ! — Zêber ! — ne pigeon vole ! — Rattevergif ! — Luizenderm ! —
Luizengang ! — Kattegespuis ! — Piërestr...nt (**paard**) ! — Vliegevangener ! —
Vössesloager ! (vösse = **kikvorschen**).

Eetwaar :

Cervola ! (**wel gespannen in den riem**) — de gepeste kop ! — Bloedpanj !
(pens) — Bloemzak ! — Gruyèrekaas ! (**mottig**).

De zedelijke gebreken :

Jan Koleere. — Jan Arroge (en rage). — Jan Lawijt. — Wijventoecker. — Hettefretter (hart). — Notekroaker. — Panneflikker. — Klachedop. — Klipson. Muudeneer (moordenaar). — Duuddêver (dooddruwer). — IJzerfretter. — Pachacroute — Genevelfesch. — de kwak. — de jige. — den avocoat. — de parlesanter. — de hessepikker (hersenspikker).

Lichamelijke gebreken :

Lange, ma'k on a g...t hangen ?
Rosse, wannie is 't Posse ? (Paschen).
Kinnebaba van ien, twie, dra !
Kinnebaba, 'k zeg a mo da !

Romeo de platvoet. — Schramoeiljenboek ! — Gruut en klaan ! — Jef Moustache. — Jef den boad ! — Jan trompet ! — de Neus. — de Voet. — Jan Plak. — de Schieve. — Meuttekesknienene ! — De blees. — de bloasbalg. — den bloazer. — den pikkel. — zonder oasem ! — Jan Spiksel. — Spiekespaav ! de Poesjenel. — Klachdop. — Pikkenotje ! — Pinnendroaier ! — Hespenderoaier ! — Platten boek ! — Kop en k...nt ! — Den totteleer ! — de kwasje ! de vagge ! (vagabond) — Pagadder ! — Pagadit ! — Pirrewitje (de drie laatste uitdrukkingen voor klein van gestalte). — Eau de Javel (bleek van gezicht) ! Pijpekop ! Tuimeleer ! Kolbak ! (eene met veel haar).

De kleeding :

Accordéon ! — Tirebouchon ! (Twee uitdrukkingen voor een politieagent, waarvan de broek niet in de plooi is).
De plooi ! (Het tegenovergestelde).

Mw. LAURA BATAILLE-HIEL.

Boekbesprekingen.

SCHUYTER (JAN de). Sint Niklaas in de Legende en in de Volksgebruiken. Uitgave Boekuil en Karveel, Kapellen, 1944, 56 bladz. + 8 buitentekstplaten. Prijs : 15 fr.

De literatuur over St Niklaas en zijn legenden, St Niklaas in de kunst, alsook over de gebruiken met betrekking tot het St Niklaasfeest is zeer rijk. (Zie lijst der geraadpleegde werken en tijdschriften, die nog merkkelijk zou kunnen aangevuld worden).

In deze studie, die eigenlijk de samenvatting van drie lezingen is, gehouden voor de leden van drie Antwerpse verenigingen — dus louter vulgarisatiewerk — wijdde S. vooral zijn aandacht aan de volksgebruiken uit de provincie Antwerpen. Zijn besluit luidt dat St Niklaas van Myra in de Westerlanden de patroon der jeugd geworden is tengevolge van een legende (nl. die van de drie stukgesneden en verzezen scholieren) in het Westen ontstaan uit de verkeerd begrepen voorstelling, door Oostersche kunstenaars, van een andere legende (nl. die der drie officieren). Diep ingewortelde heidensche volksgebruiken (i. z. Oudgermaansch), die niet konden uitgeroeid worden, werden verchristelijkt, waarbij de figuur van St Niklaas werd te pas gebracht, omdat vele feiten uit de talrijke legenden met betrekking tot dezen heilige als christelijke uitleg konden dienen van den oorsprong dezer gebruiken. In dit werkje wordt ook eventjes gerept over St Niklaas in de volkskunst (sanctjes, mannekensbladen, vaantjes) en in de kunst « tout court » (schilderkunst, gebrandschilderde ramen, beeldhouwkunst en literatuur). Hier is natuurlijk volledigheid ver te zoeken, daar de stof veel te uitgebreid is.

Een mooi uitgegeven werk, rijk geïllustreerd, dat al wie belang stelt in onze volksgebruiken, zal interesseeren.

F. V. Es.

SCHUYTER (JAN de). *Op, Signorken, zijn Legendes en zijn Oorsprong*. Uitgave Boekuil en Karveel, Kapellen, 1944, 124 blz. + 12 buitentekstplaten naar oude documenten. Prijs: 22 fr.

Deze studie over de smijtpop «den Vuylen Bras» alias «den Vuylen Bruydegom», en nog beter gekend als «Op, Signorken», den oudsten burger van Mechelen, die zoo heimzinnig opgesloten leeft in zijn koffer op het stadhuis aldaar, om slechts bij voorname feestelijkheden, tot groote jolijt zijner stadgenooten, te voorschijn te komen en zich met een laken te laten opwerpen, getuigt van taaie opzoekingen en groote belezeneheid. Veel is er over «Op, Signorken» gepubliceerd, maar zooals de bekende Mechelsche folklorist, de heer J. Van Balberghe, die in dit werk een gewichtige «Addenda» schreef betreffende «Op, Signorken in de Iconografie en in het Volksgebruik», getuigt, is deze studie de eenige wetenschappelijke synthese over dit onderwerp.

S. toont aan, aan de hand van archiefsstukken en na vergelijking met gebruiken (ook met iconografische documenten) uit Spanje, dat alhoewel het type van «den Vuylen Bras» dit is van den Vlaamschen drinkeboer, zooals onze Vlaamsche genreschilders er ons hebben voorgesteld, het personage, dat tot model diende, van Spaanschen bloede is, al heeft hij ook een Vlaamsche gelaatsuitdrukking en een Vlaamsch pak. Verder heeft deze smijtpop met een Antwerpsche traditie niets te maken en draagt den naam «Op, Signorken» slechts sedert 1775, na een pennetwist gevoerd tusschen Antwerpenaren en Mechelaars.

Wat ons vooral getroffen heeft in dit werk is de rijke iconografie met betrekking tot «Op, Signorken», vooral in de publiciteit (tabak- en sigarenhandel, likeurhandel).

Wijzen wij tevens op de puike verzorging van het typografisch uitzicht en van het illustratief gedeelte van dit werk, dat een allerbeste bijdrage tot de studie der Mechelsche folklore mag genoemd worden.

F. V. Es.

SCHUYTER (JAN de). *Over Rolzangers en Rolzangersliederen*. Boekuil- en Karveeluitgave, Kapellen-Antwerpen, 1944, 64 blz. + 8 buitentekstplaten. Prijs: 20 fr.

Dit is een herdruk van de bijdrage over hetzelfde onderwerp verschenen in het «Jaarboek van den Koninklijken Oudheidkundigen Kring van Antwerpen», 1934. Het materiaal verwerkt in deze studie is de rijke verzameling vliegende blaadjes van den betreurden Antwerpschen folklorist Em. Van Heurck, verzameling die de heer de Schuyter het geluk had zich aan te schaffen. De meeste dezer blaadjes dagteekenen uit de 18^e en de groote eerste helft van de 19^e eeuw, het bloeitijdperk der jaarmarktzingers. Zij zijn belangrijk voor de studie van de volkszedes en de volksmentaliteit alsook van de geschiedkundige gebeurtenissen uit dien tijd. Tal van bijzonderheden worden meegedeeld over de talrijke toenmalige rolzangers, vooral over de liedjeszangersfamilie Sadones, uit Geeraardsbergen. Een studie die met vrucht zal geraadpleegd worden door alle folkloristen.

F. V. Es.

SINNINGHE (J. R. W.). *Sagen van Nederland*. Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht, z. j. (1944), 92 blz.

Een kleine verzameling van 37 sagen, die ons geheele taal- en volksgebied van de Dollard tot Duinkerken omspannen en deels aan handschriftelijke verzamelingen, deels aan almanakken, couranten, tijdschriften en boeken ontleend zijn, echter niet aan bestaande Nederlandsche sagenboeken. Het doel van deze uitgave is «zeer velen den weg te wijzen naar onze kleurrijke, vaak phantastische sagen», dus louter vulgarisatie. De volgende Oostvlaamsche sagen zijn er in opgenomen: «Mijnheer van Maldeghem», ontleend aan J. W. Wolf, *Niederländische Sagen*, blz. 153-156; «Het Engelandgat» (Gent), uit *Kunst- en Letterblad*, 1841, blz. 4; «'t Kwaad op de Hoeve» (St. Gillis-Dendermonde), uit *Volkskunde XLI* (1937), blz. 128-129; «Visscher Blommaert en de Ossaert» (Kieldrecht), uit *De Wandelaar XI* (1939), blz. 212-213, maar ook te vinden in beknopter vorm in J. W. Wolf, *Niederländische Sagen*, blz. 596-597.

F. V. Es.

CORT AIME de). *Bijgeloof in Vlaanderen en andere folkloristische bijdragen*. Met een «Woord vooraf» door Jan de Schuyter. Kapellen-Antwerpen, Boekuil- en Karveeluitgaven, 1944, 40 blz. + 9 buitentekstillustraties. Prijs: 15 fr.

Dit is een bundel van zes radiovoordrachten vóór den oorlog door wijlen Aimé de Cort voor de luisteraars van de Vlaamsche uitzendingen van het N. I. R. gehouden. De titels luiden: *Bijgeloof in Vlaanderen*. *Volksgeneeskunde in Vlaanderen*. *Weervoorspellingen*. *Vlaamsche volksspelen*. *Vlaamsche kinderspelen*. *Vlaamsche vertelselschat*. *Wetenschappelijke studies zijn het niet, louter vulgarisatiewerk, met hier en daar een nieuw opgeteekend detail*. Het boekje is flink geïllustreerd. Jammer van de talrijke zelfouten, tot in den titel op het omslag toe, die het ontsieren.

F. V. Es.

Alfons De Cockfonds.

VERSLAG OVER DE PRIJSVRAAG 1943.

De Bond schreef voor 1943, ten laste van zijn Alfons De Cockfonds, de volgende prijsvraag uit :

« Gevraagd wordt :

Een in het Nederlandsch geschreven studie van ten minste 64 blz. van 42 regels met 62 letterteekens over :

KINDERSPELEN EN KINDERLIEDJES

van een bepaalde streek uit Vlaanderen (Oost-, West- of Fransch Vlaanderen).

Enkel handschriften, leesbaar geschreven of getypt, van nog niet uitgegeven studiën komen in aanmerking.

De schrijver zet zijn naam niet op zijn werk, hij voorziet het echter van een kenspreuk, die hij, met opgave van naam en woonplaats gesloten in een omslag, met dezelfde spreuk als opschrift, herhaalt.

De manuscripten moeten vóór 31 December 1943 gestuurd worden naar den heer Lode-wijk Verlodt, secretaris van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen, Zalmstraat, 69, te Gent, onder vermelding :

PRIJSVRAAG 1943 — Alfons De Cockfonds — Kinderspelen en Kinderliedjes.

De uitgelooftde prijs bedraagt 1.500 fr.

In geval geen enkel werk aan de vereischten voldoet kan de jury aanmoedingspremiën toekennen.

Het bekroonde werk wordt het eigendom van den Bond.

De beslissingen van de jury zijn zonder beroep. »

*
**

Wij geven U hieronder het verslag van den Heer Prof. Dr Paul De Keyser, algemeen verslaggever :

De bedoeling die bij de uitschrijvende vereeniging voorzat, was een vervolg te krijgen op het uitstekend werkje van Mevrouw Laura Hiel, vrouwe Willem Bartaille : Kinderspelen en Liedjes uit het Land van Dendermonde, verschenen in 1931 als uitgave van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen.

We bezitten weliswaar een synthetisch standaardwerk over het kinderspel in ons land, nl. Kinderspel en Kinderlust in Zuid-Nederland, Gent 1902-08, van Alfons De Cock en Isidoor Teirlinck, doch het kwam de Bestuursleden van den Bond voor dat een reeks studies en verzamelingen op het lokaal plan of binnen een bepaalde streek van Vlaanderen een waardevolle aanvulling kon betekenert en van de kennis van den Vlaamschen lieder-schat en van de evolutie van het kinderspel en -lied sedert den verzamelarbeid van de tweede helft van de XIXe eeuw. De Bond verwachtte bovendien dat niet enkel de aandacht zou worden geschonken aan de spelwijzen en de teksten of inhoud van de kinderliederen, maar insgelijks aan de muziek en de omstandigheden, de functioneele betekenis, van de verzamelde stof.

Op den vastgestelden datum, vóór 31 December 1943, ontving den Heer L. Verlodt, secretaris van den Bond, drie manuscripten elk vergezeld van een kenspreuk : 1. Kinderspelen en Kinderliedjes in het Waasland door « Al luisterend naar ons bloed ». 2. Kinderliedjes en spelen uit het Land van Geeraardsbergen door « O, schoone kinderjaren ». 3. Kinderspelen uit het Gentsche door « Tselleke leeft nog », in die volgorde en onderscheidelijk in het vervolg aangeduid als A, B, C.

Het bestuur van den Bond besloot voor de voorafgaandelijke beoordeeling beroep te doen op de volgende specialisten van het Volkslied : de Heer J. Toussaint de Sutter, bestuurder van het Koninklijk Conservatorium te Gent, de Eerw. Heer Joz. Nuyts, lid van de Commissie van het Oude Volkslied, de Heer Drs Robert Devoghel, leeraar aan het Koninklijk Atheneum te Gent.

De Bond ontving van deze heeren uitvoerige en zaakrijke verslagen, die de taak van het bestuur van het Alfons De Cockfonds zeer hebben vergemakkelijkt. Aan hun bereidwilligheid hoeft een bijzondere hulde te worden gebracht.

De verslagen werden in de volgende orde ingestuurd : 1) Het verslag van Drs Robert Devoghel, 2) het verslag van Eerw. Heer J. Nuyts, 3) het verslag van den Heer J. Toussaint de Sutter.

Op zijn verzoek, kreeg de Eerw. Heer Nuyts, inzage van het verslag van den Heer Drs Devoghel, terwijl de Heer Toussaint de Sutter gelegenheid kreeg beide verslagen in te zien.

Deze volgorde verklaart voor een deel dat de 3^e verslaggever, door zijn met-redenen-omkleed betoog, eenigen invloed heeft uitgeoefend op het eindoordeel van zijn medecommissarissen : ze sluiten zich bij zijn voorgestelde rangschikking aan en stellen A ter bekroning voor, op grond van een meer « wetenschappelijke » behandeling dan bij B en C.

Gaarne loven we de verzorgde taalkundige en bibliographische behandeling van A, doch stippen aan dat aan één der hoofdvereischten niet werd voldaan : het aanbrenge van der zangwijzen bij de medegedeelde liederen, zoodat het manuscript A, hoe verdienstelijk ook, in geen geval persklaar is. Ook C, hoe interessant ook, folkloristisch beschouwd, door zijn overtalrijke herinneringen aan een reeds verwijderd verleden, door den auteur zelf be-leeft, deelt in het geheel geen melodieën mée.

De groote verdienste van B is integendeel dat de inzender overal, waar het mogelijk was, de melodieën heeft opgeteekend en de liederen in hun functioneele beteekenis heeft omschreven zonder omhaal van woorden en aanhaling van voor folkloristen zeer bekende en zelfs banale bijzonderheden. Op de door de verslaggevers verlangde inleiding of beter verantwoording na, waarin de verzamelaar ons zou inlichten over zijn bronnen, die voor het grootste gedeelte, te oordeelen naar het medegedeelde materiaal, mondeling zullen zijn, is de tekst persklaar.

Verdient benadert B, naar den geest, het meest het model-werk, uitgegeven door den Bond : Kinderspelen en Liedjes uit het Land van Dendermonde. Het zou dus een goed figuur slaan in de reeks over « Kinderspelen en Liedjes uit Oost-Vlaanderen », die de Bond sedert 1930 op het getouw heeft.

D 3^e verslaggever, die eigenlijk de 1^e moest zijn, de Heer J. Toussaint de Sutter, die op grondige wijze de melodieën heeft nagezien en in zijn verslag enkele verbeteringen voorstelt, nadat hij kennis had genomen van de verslagen van de HH. Nuyts en Devoghel, schijnt gearzeld te hebben tusschen A en B, waar hij, slechts voorwaardelijk en in aansluiting met zijn medecommissarissen, de bekroning voorstelt van A. Immers schrijft hij uitdrukkelijk : « Naar mijn oordeel dient de keus gedaan tusschen de werken A en B. Het werk B, uit practisch oogpunt, schijnt mij het best uitvoerbaar, temeer is het het eenige dat volledig aan de vereischten van den wedstrijd beantwoordt » (de onderstreping is van ons).

Rekening houdend met het doel en den geest van den prijkamp van 1943 stelt de algemeene verslaggever aan het bestuur van het Alfons De Cockfonds voor manuscript B te bekronen, maar tevens aan A en C een diploma van het Alfons De Cockfonds uit te reiken. Aan den inzender van A zou tevens kunnen gevraagd worden zijn werk met de melodieën aan te vullen om het naderhand op te nemen in de door den Bond verder uit te geven reeks van « Kinderspelen en -liedjes uit Oost-Vlaanderen ». Aan B kan om de toevoeging van een « Verantwoording » worden verzocht en van den inzender van C zou de toelating moeten worden verkregen zijn werk fragmentarisch in « Oostvlaamsche Zanten » uit te geven.

De Algemeene Verslaggever,
Paul DE KEYSER.

De Beheerraad van den Bond, na kennis genomen te hebben van de verslagen van de HH. leden van den keurraad en dit van den Heer Algemeen Verslaggever, besloot eenparig den prijs van 1.500 fr. in verdeling toe te kennen aan :

1° Kinderliedjes en Spelen uit het Land van Geeraardsbergen, door « O, schoone kinderjaren... » in de verslagen aangewezen onder letter B en

2° Kinderliedjes en Kinderspelen in het Waasland, door « Al luisterend naar ons bloed » in de verslagen : letter A, en een aanmoedigingspremie van 250 fr. te schenken aan :

3° Kinderspelen uit het Gentsche, door « Tselleke leeft nog », aangeduid door letter C.

De opening der omslagen gaf als resultaat :

1. O, schoone kinderjaren... : Mejuffer Augusta De Clercq uit Geeraardsbergen.
2. Al luisterend naar ons bloed : Heer Marcellijn De Wulf uit St. Niklaas.
3. Tselleke leeft nog : Heer Lode Lievrouw-Coopman uit Gent.

Zeer vereerend en verheugend voor ons is het vast te stellen dat de drie bekroonden allen oude, getrouwe leden van onze vereeniging zijn.

En ten slotte past hier een woord van dank aan de heeren van de jury, de Heer Toussaint de Sutter, Eerw. Heer Nuyts en de Heer Drs Devoghel, die zoo bereidwillig zich ten dienste van de wetenschappelijke folklore hebben gesteld.

*
* *

Wij nemen de gelegenheid te baat om er de aandacht op te vestigen dat op 30 December e.k. de manuscripten moeten binnèn zijn der antwoorden op prijsvraag 1945: **WEERKUNDIGE VOLKSKALENDER voor het Vlaamsche Land** (Voorspellingen, Weerspreuken, boerenwijsheid, enz.)

De Sekretaris,
L. VERLODT.

In Memoriam.

PIETTE HELENE (Nelly).

Gent, 28 Nov. 1889 — Gent, 14 Maart 1944.

Mej. Piette Hélène, beter bekend onder haar schrijfstersnaam « Nelly », was een van onze meest verkleefde leden, trouwe bezoeker van onze voordrachten en van onze spelkens-voorstellingen. In tal van fijn-gestyleerde bijdragen in de « Flandre Libérale » heeft ze bewezen hoe goed ze op de hoogte was van de Vlaamsche en de Gentsche folklore en vooral welk een warm hart ze toedroeg aan de instandhouding van onze aloude volksgebruiken. Ze was bijzonder goed ingelicht over het klimaat van het Gentsche openbaar en familiale leven in al zijn schakeeringen van het einde van de XIXe en het begin van de XXe eeuw. Hare bijdragen en studies over den folklorist Lodewijk De Vriese en over de gezusters Loveling hebben voor de kennis van het Gentsche letterkundig leven een blijvende waarde. Haar onopvallend optreden, hare nooit versagende belangstelling in de werkzaamheden van den Bond, haar moreele steun tot op de laatste dagen van de ziekte, die haar ten grave zou slepen, zullen door ons niet vergeten worden.

Zij ruste in vrede!

D. K.

AUGUSTA DE CLERCQ.

Geeraardsbergen, 13 December 1887 — Sysele, 16 September 1944.

Een figuur van meer dan gewone beteekenis in de geschiedenis van de Vlaamsche folklore van het 2^e kwart van de XXe eeuw heeft tijdens de beroerde dagen van de Bevrijding van het Belgisch vaderland in een kliniek, waar ze rust had gezocht, het tijdelijke met de eeuwige rust gewisseld: Mej. Augusta De Clercq uit Geeraardsbergen. Weinigen hebben, als zij, met de Vlaamsche folklore gedweept en in hare beminde heimat alles verzameld wat maar eenigszins betrekking kon hebben met haar lievelingsvak. Hare folkloristische documentatie was dan ook verbazingwekkend, haar belezeneid, haar speurzinnigheid en haar geheugen bewonderenswaardig. In het bezit van een diploma van onderwijzeres is Mej. De Clercq nochtans steeds buiten het onderwijs werkzaam geweest. Haar zwakke gezondheid was een hinderpaal voor het onderricht der kinderen, die ze met hart en ziel lief had. Haar ziekelijke toestand, die haar herhaaldelijk in contact bracht met hospitalen en klinieken, belette haar niet steeds verder te studeeren en hare lijdende medemenschen behulpzaam te zijn. Jarenlang was ze archivaris-bibliothecaris van het Burgerlijk Gasthuis van hare geboortestad. In dat ziekenhuismilieu was het dat ze hare studiën schreef over het kantwerk en de kantwerksters te Geeraardsbergen, over de volksliederen, de volksverhalen, de volksgebruiken van stad en land. De familie Dubois-De Clercq, waar ze inwoonde, heeft haar daarin flink gesteund. Haar oude moeder, Mevrouw Weduwe Frans De Clercq-Maquestiau, die oud-Geeraardsbergen op-en-top kende, was haar kostbare zegsbron. De Bond van Oostvlaamsche folkloristen lag haar dicht aan het hart. Aan 'n paar wedstrijden van het Alfons De Cock-fonds heeft ze met succes medegedaan. Met schier alle medewerkers van Oostvlaamsche Zanten was ze in drukke briefwisseling. Aan Mej. De Clercq verliezen

we dan ook niet alleen een trouwe medewerkster, maar ook een door zelfstudie en menschenkunde onderlegde Vlaamsche Zantster en folkloriste. Haar aandenken zullen we in den Bond piëteitsvol bewaren!

D. K.

Dr GEORGE MEIR.

Antwerpen 1900 — Antwerpen 1944.

Doodelijk getroffen door het ontploffen van een Duitsche bom op de De Keyserlei te Antwerpen, op 6 September 1944, verloor de philologische wetenschap in België in George Meir een hoopvolle belofte. Tot dan toe was zijn leven aan noeste studie en tijdroovend onderwijs te Antwerpen en te Gent gewijd geweest, zoodat hij niet de volle maat kon geven van zijn groote belesenheid, vooral op het gebied der Scandinavische literaturen. Heel in 't bijzonder stelde hij belang in de Scandinavische folklore, maar dat belette niet dat hij in de Vlaamsche folklore even goed thuis was door zijn omgang met en zijn studie over den Vlaamschen letterkundige en folklorist Pol de Mont. Als Antwerpsch onderwijzer kwam George Meir op aanraden van Maurits Sabbe in 1928 naar de Gentsche Universiteit. Door zelfstudie was hij toen reeds candidaat in de Germaansche philologie geworden, zoodat hij reeds in 1930 kon promoveren tot doctor in de wijsbegeerte en letteren, groep Germaansche philologie, op een werk over Pol de Mont, sedertdien gedrukt. In 1932 was hij laureaat in den Wedstrijd voor Staatsreisbeurzen, en in 1933 «eerste» voor de Germaansche philologie in den Universitaireren Wedstrijd, tijdvak 1932-33. Als gevolg hiervan ondernam hij studiereizen naar de Scandinavische landen, volgde cursussen te Kopenhagen en studeerde aan de Universiteit te Oslo gedurende het Academisch jaar 1933-34. In 1935 werd hij aan de Universiteit te Gent belast met een vrijen leergang: «Inleiding tot de studie van de Noorsche taal».

Op 27 April 1938 verwierf hij te Gent het diploma van geaggregeerde van het hooger onderwijs in de Germaansche philologie, na verdediging van een proefschrift getiteld: «Dood en Doodssymboliek in Ibsens werken» en van een tiental stellingen, en na het geven van een openbare les over: «Het milieu in de Noorsche literatuur in de tweede helft van de 19^e eeuw».

Op 25 Maart 1941 werd hij docent benoemd in het leervak: «Scandinavistiek», richtte een Scandinavistisch Seminarie in en gaf met bijval les in de Scandinavische talen. Zijn groote bescheidenheid en zijn beminnelijk karakter bezorgden hem onder collega's en studenten van Antwerpen — hij was leeraar van Nederlandsch en Engelsch aan de Hoogere Handelshoogeschool van Antwerpen — en Gent niets dan vrienden. Ook aan ons tijdschrift: «Oostvlaamsche Zanten» heeft hij, bij gelegenheid van de Pol de Mont-hulde, medegewerkt. We betreuren meer dan we schrijven kunnen zijn al te vroegtijdig en wreedaardig heengaan en bieden aan zijn familie, inzonderheid aan zijn jonge, beproefde vrouw, onze innigste blijken van deelneming aan.

P. D. K.

Voornaamste publicaties van Dr G. MEIR.

I) IN BOEK- EN BROCHUREVORM:

- 1) Pol de Mont, een studie over zijn leven en werk. Antwerpen 1932. (350 bl.)
- 2) Bloemlezing uit de Poëzie van Pol de Mont. Met inleiding en toelichtingen. Antwerpen, 1932. (320 bl.)
- 3) De Noorsche letterkunde sinds 1914. Brussel, 1937. (19 bl.)
- 4) De Deensche letterkunde sinds 1914. Brussel, 1937. (23 bl.)
- 5) Dood en Doodssymboliek in Ibsens werken. Uitgave van de Faculteit van de wijsbegeerte en letteren, Gent 1938. (257 bl.)

II) IN TIJDSCHRIFTEN:

- 1) Pol de Mont en Guido Gezelle: in De Nieuwe Gids, 1932, II, bl. 235-248.
- 2) Uit de Noorsche sagenwereld, de Draug: in De Vlaamsche Gids, 1934, bl. 38-45 en 78-92.
- 3) Het taalvraagstuk in Noorwegen: in De Vlaamsche Gids, 1935, bl. 337-350.
- 4) Kleinere bijdragen in: Nederl. Tijdschrift voor Volkskunde; Aftenposten (Oslo); enz.
- 5) Rubriekleiding (Scandinavische talen en literaturen) in het tijdschrift «Onze Tijd» (Brussel).

Aan onze Lezers.

JAARBOEK 1945.

Het Bestuur van den «Bond der Oostvlaamsche Folkloristen» heeft besloten voor 1945 een Jaarboek uit te geven. Dit in vervanging van den jaargang 1945 van «Oostvlaamsche Zanten», dien de omstandigheden ons belet hebben uit te geven. Zoo wordt de achterstand ineens ingehaald, en kan met 1946 weer met de regelmatige publicatie van ons tijdschrift worden aangevangen.